

URANOS-KÉK

A legjobb ruhakéktöszter.
Mindenütt kapható.
URANOS vegyészeti gyár
Hochsinger Testvérek
Budapest VI., Rózsa-utca 85. sz.

Tiszteletteljes kérelem:
A bevásárlásnál ne kérjen egyszerűen «malta kávét», hanem mindig határozottan Kathreiner-féle Kneipp-malata kávét, s azt csak az itt ábrázolt eredeti csomagokban fogadja el!

Kathreiner-féle Kneipp-malata Kávé
A csomagolóért 50 fillér.
500 gr. szim.
Kathreiner-féle Malta Kávé
Kathreiner-féle Malta Kávé
Kathreiner-féle Malta Kávé
Kathreiner-féle Malta Kávé

Küfeke
Gyermekliszje.

Számtalan orvosi székrekintély állalajánlva
és bélebeg gyermeknek.

GERMANDRÉE PORHANTÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN
Francia szabadalom. A szépség titka, ideális illattal feltétlenül tartós, egészséges és diákrét. A Germandrée az arcbőrnek egészséges és üdö szini sz.
1900 évi Párisi Világkiállítás: ARANYÉREM
MIGNOT-BOUCHER, 19, Rue Vivienne, PARIS.
Kapható Török József gyógyszerárban Budapesten.

JBOLYA ILLATOS MANDULA KORPA ARC ÁPOLÁSRA LEGJOBBAN BEVÁLT SZER
MOTSCHA és T. BÉCS
X/3 QUELLENG. 116. sz. és I. LUZECK 3. sz.

„Fakir.”
Soványít és karcsuvá tesz.
Szívéről, hasról és csipőkről a hájat eltünteti, miáltal a természet előbbi alakját visszanyeri. Gyors hatás és teljesen ártalmatlan. Számos elismerés levél. Ára 8 korona. Kapható:
KIS MÁTYÁS gyógyszerésznél
TISZA-DOB.
Ugyanitt kapható:
„VERRUCA”, biztos szemölcsirtó szer.

Szépség! Az összes szépítőszereket föltulmálja a
Sirène-Crème
Artalmatlan szer szeplő, májfolt, bőrhámlás, pör-senés, pattanás, bőrtakák, az arcbőr vörössége, rovarok csípése és általában a bőr minden fájdalmas bántalma ellen; a ránczokat elsimítja. Tégely 3 korona. Hozzá a
Sirène-Poudre fehér, rózsá és créme színben 3 korona és a
Sirène-Crème-szappan 1 db 1 korona 20 fillér, egy dohoz 3 db 3 korona.
Főraktár Budapesten: Török József gyógyszerár Király-utca 12 és
Lneff Sándor illatszerésznél, IV., Váci-utca 9.

PEMETEFÜZÜKORKA
rekedség köhögés és hurut ellen.
Kapható minden gyógyszerárban. 9693

5 koronáért
küldök 1/2 kgr., 50 darab, a sajtolásnál megsértült, finom, enyhe
piperezszappant
rózsá, méz, ibolya, rezeda, jázmin stb. illatu darabokból szépen összeválogatva.
KANN IGNÁCZ
Bécs, II. Lilienbrunn, 17.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐ-SZER.
Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE
erősítő-szer
gyenge és a táplálkozásban elmaradottaknak, ideg-, mell- és gyomorbetegségeknek, beteggyerekeknek, angol kórban szenvedő gyermekeknek, údulóknak, nemkülönben
Vas-Somatose
alakjában a sápkórosoknak
Izzó ajánlva az orvosok által Vas-Somatose nem egyéb 20% vasvas-összetételű vasat, a milyen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmaz Somatose.
Somatose rendkívül gerjeszt az étvágyat. Raktáron van az összes gyógyszerárakban és gyógyszerkereskedésekben

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.
Alapítottott 1847.
Brausweller János
Cs. és kir. kizárólagosan Szegeden. Cs. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és műórás, főtáplálója a remontoir ingóóráknak stb.
ÓRAK, EKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL RÉSZLETFIZETÉSRE
Képes árjegyzék bérmentve, javítások pontosan eszközöztetnek.

Dr. GÖLIS-féle emésztő-por.
(1857 óta kereskedelmi czikk.)
Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek földolására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávékanálnyi téve a nyelvre s a szokásos itallal loóblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, itesti pangás stb.
Ásványvíz-gyógymódnál mint elő- vagy utókúra vagy egyidejűleg a gyógy móddal kitűnő hatást fejt ki.
Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmával.
Egy nagy doboz ára 2 kor. 52 fill., kis doboz 1 kor. 68 fill.
Dr. Gölis-féle egytetemes emésztő-por központi széküldése
Bécs, I., Stefansplatz 6. (Swettlhof.)
Főraktár: Török József gyógyszerár Budapest, Király-utca 12 és Andrassy-út 26. szám.

VASÁRNAPI UJSÁG
2. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.)
SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS.
FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN
BUDAPEST, JANUÁR 11.

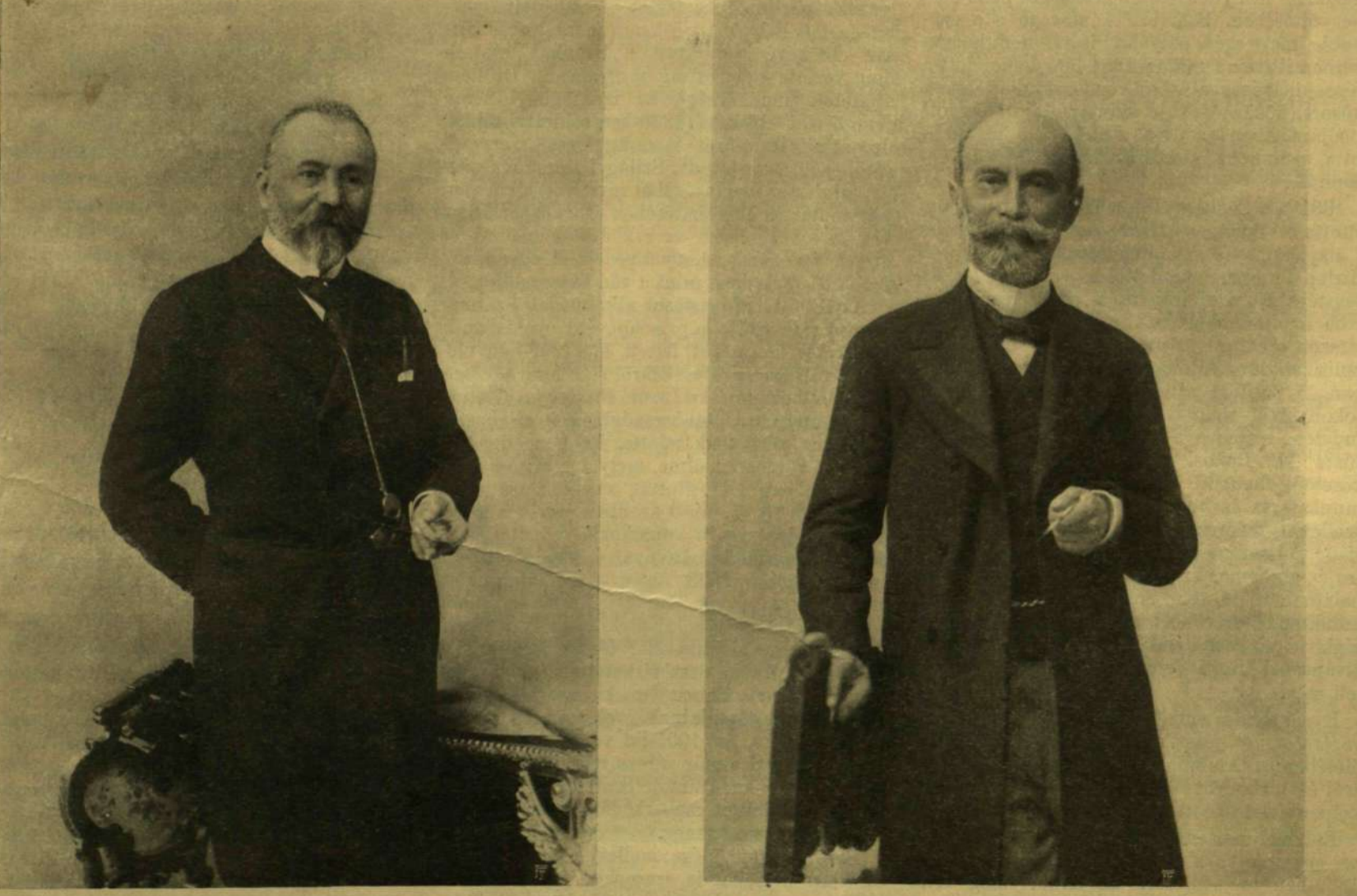
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt egy évre 24 * na, fél évre 12 * na. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG fél évre 8 * (a Világkronikával) együtt egy évre 16 korona, fél évre 10 korona, 5 * na. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt egy évre 10 korona, 5 * na, fél évre 5 * na. Külföldi el-fizetésekre a postailag meghatározott viteldj is eszolanód.

A FÖRENDIHÁZ ÚJ TAGJAI.
RÁKOSI JENŐ.

A FÖRENDIHÁZNAK eddigelé két olyan kinevezett tagja volt, a kik a magyar irodalom terén szerzett érdemeikért nyerték e díszes kitüntetést: Gyulai Pál és Jókai Mór. Hozzájuk most harmadikul csatlakozik Rákosi Jenő, a ki, bár az irodalom legtöbb ágát mívelte s míveli most is, főleg mint a magyar hirlapírás egyik vezéralakja foglal helyet a főrendek sorában.
Rákosi Jenő pályája, mely munkában, küzdelemben ép oly gazdag, mint eredményekben, két részre oszlik: első részében főképen dráma-

író és színigazgató, de e mellett mint hirlapíró is működik; a másodikban első sorban mint hirlapíró szerepel, a mellett olykor áldozva a műzsáknak is. A pálya e két részébe egységet azok a belső tulajdonságok visznek, melyek Rákosi hirlapírói munkásságának fő jellemzői és sikereinek magyarázóai: a rendkívüli tetterő, ritka gyakorlati érzék, szervező képesség és a magyar nemzeti eszméért való lelkesedés.
Rákosi Jenő 1842-ben született a vas megyei Acsádon. Mint ő maga mondta most új-év napján, üdvözlétére összegyűlt munkatársainak, «atyja az alkotmányosság előtt való időkben afféle nagyrak szolgálja (gazdatiszt) volt, vál-

alkozásaiban hajótörést szenvedett s igen nagy gondot okozott neki a legnehezebb időben, az elnyomatás korszakában, tizenkét gyermekének nevelése.» Hogy mielőbb segíthessen szüleinek a család fenntartásában, a hatodik osztály elvégzésével félbeszakította a soproni benzézés gimnáziumban kezdett középiskolai tanulmányait s gazdasági irnok lett Somogy megyében. Már diákkorában kifejtett írói hajlamait azonban a gazdatiszti pálya nem elégithette ki s ezért csakhamar felhagyott vele és Pestre jött azzal a czéllal, hogy íróvá lesz. Küzdött, dolgozott s mialatt első komolyabb irodalmi kísérleteivel foglalkozott, elvégezte a gimnázium két hátralevő osztályát és a jogot. 1864-ben írta

RÁKOSI JENŐ.

CHORIN FERENCZ.

Ha őszül a haja,
használja a „Stella“-vizet
(Hair Regenerator),
mely nem fest de a haj eredeti színét adja vissza
Uvegje 2 korona.
Zoltán Béla gyógyszerárában
5 es. és k. fensége József főherczeg udv. szállíója,
Budapest, V., Sétátár-utca, Szabadság-tér
9484

KWIZDA FLUID
Kigyó-jel
TOURISTA-FLUID
Erosítés és erőmegújítás céljából eredő nyelvet használják az összes turisták, kerék-párosok és lovaglók nagyobb turok után.
1 UVEG ÁRA 2 KORONA, 1/2 UVEG ÁRA 1 KORONA 20 FILLÉR
Kapható az összes gyógyszerárakban és gyógyszerkereskedésekben.
FŐRAKTÁR: KREISAPOTHEKE KORNEUBURG BECS mellett.
Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerár, Király-utca 12 és Andrassy-út 26. 6496

első nagyobb igényű színművét, az «V. László»-t s még ez évben belefogott az «Aesopus» című vígjátékba, mely két év múlva színpadra került, megszerezte neki az első sikert s az írói nevet.

Tagja lett a Kemény Zsigmond «Pesti Napló»-ja szerkesztőségének s drámairól fejlődésével egyidejűleg megkezdődött hírlapírói pályája is. Nemesak rovatot vezetett, de nemsokára vezércikkeket is írt a Pesti Naplóba. A fiatal írónak a hírlapírók közt is csakhamar jó hangzása lett a neve. 1869-ben maga indított lapot, a független Deák-párti irányú «Reform»-ot.

E hírlapi munkásság alatt azonban nem nyugodott drámairól tolla sem, sőt ez időben írta drámái legnagyobb részét: «Régi dal régi gyűlölségről», «Színre színt», «Kraikói barátok», «Szerlem iskolája» stb. Mesterül Shaksperet vallotta, a kit a szerkesztésben, jellemrajzban s a díkezőben egyaránt igyekezett követni s a ki-nek négy darabját fordította a Kisfaludy-Társaság magyar Shakspeare-kiadása számára. Ő volt kezdeményezője és vezére annak a romantikus mozgalomnak, mely a kiegyezést közvetlenül követő években kezdődött drámánkban s melynek hívőül vallotta magát az akkori fiatal drámairók nagy része. Rákosi darabjai között nem egy van, mely a színpadon is nagy sikert aratott s mindegyikben vannak oly részletek és vonások, melyekben félreismerhetetlenül nyilatkozik írójuk nagy tehetsége. Élete későbbi éveiben is írt több színdarabot: vígjátékot és bohózatot («Ida», «A báróné levelei»), népszínműveket («Budavár visszavétele», «Éjjel az erdőn»), paraszt-tragédiát, melyben figyelemre méltó kísérletet tett a magyar nép színpadi ábrázolásának egy új módjára, a népszínmű hagyományos kereteinek tágítására («Magdolna»), tragédiákat a magyar történelemből («Éndre és Johanna», «István vezér», stb.) vagy a mesés őskorból («Tágma királyné»), sőt több operett-szöveggel is gyarapította a színházak műsorát. Darabjait a színházi közönség nem mind fogadta egyformán, de költői lendület, nyelvi szépség, hatásos részlet van mindegyikben.

Drámairói sikerei vitték pályájának egy új fordulatra: 1875-ben az akkor megnyílt Népszínház igazgatója lett. Rákosi már előbb is a sajtóban, társadalmi téren nagy hévvel buzgókodott a színház alapítása körül; kiváló szerepe volt az e célra alakult bizottság alakításában, működése irányításában, a szükséges pénz összegyűjtésében. Szervező képessége s a szerencse, mely egész pályáját kísérte, nem hagyta cserben itt sem: mikor 1881-ben lemondott a Népszínház igazgatásáról, rendezett állapotokat, műsört, közönséget, jó színtársulatot hagyott utódjára. Azon az úton, a melyen ő megindította, ezután már biztosan haladhatott a Népszínház.

1881-ben Csukássy Józseffel együtt megalapította a «Budapesti Hírlap»-ot s ezzel főerejét a napisajtóra összpontosította. A «Budapesti Hírlap», melynek kezdetől fogva ő volt főszerkesztője, szellemi irányítója, egyik legolvasottabb napilapunkká vált, mely kiváló szerepet játszott a nálunk az utolsó húsz év óta lefolyt politikai, társadalmi és irodalmi mozgalmakban. A politika változatos fordulataiban pártokon kívül maradván, legfőbb célul az öntudatos, erőteljes nemzeti politika szolgálatát tűzte ki. Rákosi Jenő a lapnak nemesak vezetője, hanem egyúttal egyik legkitűnőbb munkatársa is volt: mint lelkes, mozgékony szellemű vezércikkíró, a vitától vissza nem riadó polemikus, színes, könnyed stílusú tárcsírő és szellemes kritikus. Lapja, mely Csukássy halála után teljesen az ő tulajdonába ment át, mindinkább erősödött. A sikerben a főresz kétségkívül Rákosi Jenő erélyét, a közhangulat kívánságai iránti érzékét, leleményességét illetti meg.

E sokoldalú működés mellett Rákosi Jenő vezérszerepet játszik a hírlapírók társadalmi életében is. Alakulása óta elnöke az «Othton»-írói és hírlapírói körnek, a mely vezetése alatt szépen felvirágzott.

Érdemei már eddig is megszereztek számára az elismerést; a Kisfaludy-Társaságak már 1869-ben tagjává lett az akkor még csak 27 éves író, később az Akadémia is levelező tagjává választotta; az ezredévi ünnepélyek után pedig a király a magyar nemességgel tün-

tette ki. Az a királyi kitüntetés, mely most érte, méltó elismerése egy szívós munkában töltött, sikerektől kísért életnek.

S. A.

CHORIN FERENCZ.

A másik új főrend, dr. Chorin Ferencz, szintén régi harezosa közéletünknek. Rövid megszakításokkal több, mint három évtizedig volt munkás tagja a képviselőháznak és főleg az igazságügyi szakban a fontosabb törvények előkészítésében és tárgyalásában kiváló részt vett. Az igazi szabadelvűségnek és az alkotmányos közszabadságoknak lelkes híve volt mindenkör. Tanulmányainál fogva jogász, kivált a büntetőjogban szakember, de a mellett kellő érzéket tanusított a közgazdasági kérdések iránt is és különösen az újabb időben széleskörű munkásságot fejtett ki e téren. Bár a politikai téren föllépése mindig határozott volt, eljárását higgadt modor és önmérséklet jellemezték s politikai ellenfeleinek tiszteletét is meg tudta őrizni.

1842-ben született Aradon. Jogi tanulmányait részint Budapesten, részint a külföldön bevégezvén, 1866-ban szülővárosában telepedett le mint ügyvéd. Részt vett a városi közéletben, majd pedig mint a balközép híve az országos politikában is, úgy hogy 1871-ben, pótválasztás alkalmával, Arad képviselőjének választotta meg. A képviselőházban kivált a választási törvény módosításáról 1872-ben tartott beszédeivel tűnt ki. Az 1872-iki választásnál gróf Ráday Gedeonnal szemben kisebbségben maradt, de 1875-ben ugyancsak Arad újból megválasztotta. A fúzió után, mint a szabadelvű-párt tagjának, nagy része volt az akkortájt szőnyegre került kodifikációkban. Előadója volt a váltótörvény javaslatának, melyet a kormány megbízásából gyökeresen átdolgozott, 1876-ban mintegy ötven elvtársával kilépett a szabadelvű-pártból s báró Simonyi Lajossal és Bánhidyi Bélával együtt megalakította a «független szabadelvű»-pártot. Élénk részt vett az Ausztriával kötött 1878-iki gazdasági kiegyezés ellen megindult küzdelemben. 1884-ig maradt az ellenzéken, ekkor a közte és a párt vezetősége között támadt nézeteltérések miatt kilépett a «mérsékelt ellenzék» pártjából és ismét a szabadelvű-párton foglalt helyet. 1885-ben a mentelmi bizottság elnökévé választotta; tizenhat esztendőig vezette e bizottság tárgyalásait. De nem szünetelt munkássága az igazságügyi téren sem, ő volt előadója 1889-ben a királyi táblák decentralizációjáról és az ügyészség szervezéséről szóló javaslatnak. Szilágyi Dezső igazságügyminiszter megbízásából részt vett a bűnvádi perrendtartás előkészítésében és e közben állást foglalt a szabadelvű párt mellett és csak a sajtó érdekeiben, hogy a védelmet ugyanazon jogok illessék meg, mint a vád képviselőjét.

Az 1896-iki választások alkalmával Szatmár városa választotta képviselőjévé. E cyclusban is élénk tevékenységet fejtett ki. 1897-ben előadója volt az esküdtsekrekről és a bűnvádi perrend életbeültetéséről szóló törvényjavaslatoknak, a melyeknek több rendelkezését a közszabadságra sértőknek találta. Több módosítást sikerült is kieszközölnie, melyek a sajtószabadságot jobban biztosították a miniszteri javaslatnál; a 16. §. miatt azonban, mely a sajtóvétségek bíróságára vonatkozik, ellentétbe jutott a Bánffy-kormányossal s lemondott előadói tiszteréről. 1898 végén a díszidensekhez csatlakozott, a kik Szilágyi Dezsővel élükön a szabadelvűpártból kiléptek és csak a Széll-kormány megalakulásakor tértek ismét vissza a pártba. Az új összeférhetlenségi törvény következtében Chorin, a ki a salgótarjáni köszönbánya-társulatnak évek sora óta igazgatója elnöke, az 1901-iki választásokon nem fogadta el a Szatmár városa részéről neki újból felajánlott mandátumot. Szatmár városa azzal mutatva ki iránta ragaszkodását, hogy diszpolgárává választotta meg.

Politikai működése mellett Chorin a jótékonykodás mezéjén is szerepelt. Így évek sora óta részt vesz a «Fehér Kereszt» igazgatásában; jelenleg másodelnöke ennek az egyesületnek. Azóta, hogy Chorin nem tagja többé a kép-

viselőháznak, még behatóbban foglalkozik közgazdasági politikánk gyakorlati kérdéseivel. Több kiváló nagyiparral szövetkezve, tavaly megalakította a «gyáriparosok országos szövetségét», a mely őt választotta elnökévé. Buzgalmán és fáradhatatlan munkásságának nem csekély része van abban, hogy e területet már rövid fennállása alatt is számottevő helyet tudott elfoglalni gazdasági életünkben.

B-r G.

BERCSÉNYI LACZKÓ.*

Kassai klostornak rácsos az ablaka,
Ott szenved, ott szenved az öreg sas fia,
Gubbasztva, szomorún lesi nap sugarát,
S lelkében maghallja hős apja szójátát:
«Bercsényi Laczka, áldott kis madaram,
Szárnyadat lenyesték, kőrmőd is alig van,
Tizenöt tavaszon esékolt a napsugár,
Tegnap még fészkembem, ma pedig rab madár.
Kullogó ordások járják a szép hazát,
Rájuk csap vasesőrrrel harezoló hős apád.
De mit ér, de mit ér dicsőség, győzelem,
Ha az én sas fiam nincs velem, nincs velem!»
Hallja e szójátat Bercsényi Laczka,
Nincs neki éjjele, nincs neki nappala;
Elsírja, elírja háborgó lelkében:
«Eljövök jó apám, eljövök, ne féljen!»
Kassai templomnak magas a nagy tornya,
Felszalad Laczka titkon elosonva,
Apjának harezosát látja a víz mentén,
Szemeit felejtí a sok szép leventén,
«Hazámnak mentői, hadvérei kuruczok,
Halljátok szavamát, kurucz, kurucz vagyok,
Nem csuhás szerzetes, németnek szolgálja,
Testem is, lelkem is hazámat szolgálja,
Magyar vér szívemben, magyar vér testemben,
Az vagyok, az leszek szálltamban, estemben,
Esküszöm, rabképen tovább nem tartanak
Szabadság kell nekem, nekem s a magyarnak!»
S elszökik! Várkapun látatlan kioson
Mint egy kis orozslán szalad a pázison;
Hol bokor előli, vízmosás megvédi,
Magyarok seregét már-már, hogy elérí. —
De jaj! fegyver szőlal, hangosan eldördül.
A gyermek fejéről kis süveg eltöpi,
Varjukkal kóvályog a ködös felhőben,
S az ifju csak szalad épen és erőben.
Lódobaj hangozik, jönnek a vast sok
Magában az ifju, az ellen tenger sok.
Mint nyulat vgarak kerítik, elérík
Parancsló tábornok elébe kísérik,
«Vakmerő kis diák», — szólal az hidegen,
«Tudod hogy életed itt van a kezemben?»
Felüti szép fejét az áldott hős gyerek:
«Lőj agyon, meghalok, de még se remegek.
Hazámnak nagy fáján mi vagyok? kis virág.
De atyám lelke él, mert az a szabadság!
Rákóczy, Bercsényi nem név, de ősi jog
S a míg e haza él, e kettő élni fog!»

Gróf Zichy Géza.

AZ A BIZONYOS «MIKOS».

Elbeszélés.

Írta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Minden jog fenntartásával. (Folytatás.)

Kevés idővel e rejtélyes, soha ki nem nyomozható büntény után, laxenburgi kastélyába vonult az uralkodó, hogy a hevesen megindult hadjárat miatt közel legyen a Burghoz. Már a dör csipete meg a parkot, a falevelek sűrűn hulltak alá, a merre a szél járt, (mint a katonák, a

* Gróf Bercsényi Miklós kurucz generalis fia, kit az udvari kamara rendeletére báró Thalonath Lajos kamaragróf 1702-ben Ungvárról régi nevelőjétől elvévén, Kassára vitt s itt a jesuita atyák gondviselésére bízta. A fiatal Bercsényi gróf — ki apját rajongásig szerette — a kassai dom tornyából látván a száguldozó kurucz lovasokat, egy úpon esőközt, de épen a magyar előőrsöknél a vasas németek által elfogatván, Montecuccoli elő vitetett, ki őt megdorgálta s azontúl katonákkal őrizteté.

(Thaly: «Gróf Bercsényi család»)

merre Napoleon járt), midőn a császár egy nap kiinn sétálgatva Aklival, a kerítéshez érve halotta, hogy az őrtálló katoná a faköponyeg mellett haragosan felesel valakivel.

A császár kíváncsi volt, odalépett a rácsához s látta, hogy két gyereket fenyeget a strázsas, egy kis fiút, meg egy leánykát, a kik a kerítésen akarnak átmászni.

— Mért bántod a gyermekeket? — szólítja meg a katonát.

Az elsápadva szalutált:

— Mindenáron a kastélyba akarnak hatolni. Már a tegnapi pajtásaimat is infesztálták.

— Szegény kicsikék — sajnálkozott a császár. — Már tegnap óta be akarnak jönni? De hisz a kastélyt minden alattvalómnak szabad megtekinteni. Das kost kein geld. Nicht war Akli?

— Csakhogy ezek a porontyok — bátorkodott közbe szólni a most lihegve odaérkezett udvarmester — egyenesen fölséged színe elé kívánczokoztak. Nekem jelentették ezt s megparancsoltam, hogy egyszerűen kergessék el a kis semmirekellőket. No, még mi nem jut eszükbe? Ők a császárhoz akarnak menni. Hallott már ilyet valaki? Tiz-tizenkét éves kölykök, a kiknek iskolamester kell, respektive nádpálca, a mi körülbelől mindegy. Mi mindent megél az ember! Igazán nevetséges!

Ferencz ma túlságosan jó hangulatban volt, ép csak az imént jött ki a kápolnából a gyöntató atyától, lelkét frissnek és szelidnek érezte.

— Ne legyen olyan mérgek, Kolowrat. Nincs igazza. Mért ne jöhetnek hozzá a gyerekek? Hiszen ők is alattvalóim. S nem mondja-e az irás: Engedjétek hozzám a kisdedekeket.

— Hát, hogy mért nem jöhetnek? Megfelelek fölségednek. Mert először is nincs audientialis nap. De, ha volna is, mit keresnének ilyen oktalan lények fölségednél? Nem engedi a spanyol etiquette, respektive a császári trónus méltósága, a mi körülbelől mindegy.

— De, ha én kíváncsi volnék rá, hogy mit akarnak? — mondá a császár.

— Ez esetben mindnyájunknak meg kellene hajolnunk — szóló Kolowrat meghajtva félig térdét a kor divátja szerint.

— Nos, hát ereszkézz be őket!

Császár akarata egy közös ágyban hál a teljedéssel, legott behitták a gyerekeket; gömbölyű arcú, puffók volt a fücska, de villogó, bátor tekintettel, mint a sasfiók; inge pizkos, haja fésületlen, az öltözéke elhanyagolt, megviselt, kifosztott, de látszott rajta, hogy jó posztóból való; krispin formájú kabátot viselt, mint a magyarok akkoriban. A fiú lehetett kilencz éves, a vele jött lányka több volt vagy három évvel, szép, nyulánk, vézna gyermek, a hidegtől kicsipett ovál arczczal, melyet kedves özike szemek ragyogtak be; a feje szőszke hajtól körítve, egy fekete capicheonból mosolygott ki, a kurta barchet szoknyácskájá ki volt ránézécsaiból szakítva és lefogott baloldalt a bokáján alól, míg a jobb láb formás bokája látható volt.

A császár szelid tekintettel nézte végig a gyermekeket.

— Mit akartok? — szóló,

— A császárral akarunk beszélni, — mondá a fiú, bátran előlépve.

— Ő volt a kisebbik, de ő a szószóló, mert ő a férfi.

— Nos, én vagyok a császár.

A fiú gyanakvó tekintettel vizsgálta, aztán így szóló:

— Igazán te volnál a császár? De meg ne csalj! Hiszen nincs a fejedén korona.

Az uralkodó évek óta nem nevetett oly édesdeden, mint ezekre a szavakra. Nagy effektust

BONAPARTE NAPOLEON. — Bartolozzi F. metszete után.

várt, megszeppenést, térdreborulást, valami effélet, ha fölfedezi magát s ime, hogy bának vele a kis fickó. Lehetetlen ezen nem kacozagni.

— De ha mondom, az én lelkekre (meiner Seel'), hogy az vagyok.

— Császár! — mondá most a fiú emelt hangon. — Add vissza az apánkat!

— Apátokat? Hát kik vagytok ti, kicsikéim? — kérdé még mindig derűlen.

— Mi a Kovács György huszármajor gyermekei vagyunk. Add ide az apánkat!

Borulat szállt a császár homlokára; ez a név a szívébe nyilallott. Vallásos lelkét önszemrehányás szúrta meg. Milyen halátlanság tölem! — gondolta. — Nem is kérdeztem, hogy annak a szegény embernek maradt-e családja?

— Hogyan, ti a Kovács major gyermekei vagytok? És honnan jöttök, hogy jutottatok ide?

A kis fiú értelmesen felelt:

— Pozsonyban laktunk egyik távoli rokonunknál, a hová az apánk adott, mivel hogy már az anyánk meghalt. Iluska iskolába járt, én pedig otthon tanultam, apánk minden hónapban pénzt küldött értünk és vagy levelet írt, vagy eljött hozzánk. Most már se pénzt nem küldött, se nem írt, se nem jött, se nem üzent és ott, a hol voltunk, Folinyi bácsinál és néni-nél, rosziul bántak velünk, hát összebeszélünk, megszöktünk onnan és ide jöttünk hozzád, hogy az apánkat add vissza nekünk.

— Per amorem dei! Szegény gyermekek, — mondá a császár elszőnyűködve. — Ilyen meszszire eljönni! És persze pénzetek se volt?

— Ilusának arany fülbevalója volt, a mit eladtunk.

A császár tekintete önkénytelenül a lányka fülecskéjére esett, mely piros volt a hidegtől, mint a mályváróza. Iraken meghatotta az ijedelemmel és feszült várokozással rátekinthő szép szemre. Úgy rémlett neki, mintha az ég két csillaga nézné őt.

Egy percig habozott, mit feleljen. Igen, a

száz Caesarok ivadéka habozott a két tépett ruhájú gyermekkel szemben. Kereste a szavakat, az illó formát ahhoz a jóságához, mely a szívéből kibugygyant.

— Apátokat, a mennyire lehet visszaadom, kedves kicsikék. Én gondoskodom rólatok helyette. Intézkedjék, Kolowrat, hogy a gyerekek jó lakást, élelmézést, jó ruhákat és jó gondozást kapjanak itt a kastélyban, addig is, míg a továbbiak iránt határozok. Ön pedig, Akli elutazik holnap Pozsonyba és kimerítő jelentést tesz nekem a gyermekek körülményeiről. Legyen ez a császár privát ügye, melyről csak mi hárman tudunk.

Kolowrat meghajtotta magát.

— Fölséged a föld legnemesebb uralkodója.

— És apánk? — kérdé a fiú makacsul.

— Ő most nagyon messze van, — nyugtatta meg Kolowrat. — Egylelőre mondjatok köszönetet ő felségének és jertek velem.

A lányka kecces pukedlit csinált és ránézett a császárra.

— Köszönöm, fölséges császár.

A fiú csak a kalapját emelintette meg.

— Hát te mért nem köszönöd meg az ő felsége jóságát? — feddette meg Kolowrat gróf.

— Ejh, ha nagyobb leszek, megszolgálom neki, — felelte a fiú.

A császárnak tetszett a férfias szó. Kedvteléssel nézett a távozó fiú után.

— Ezt a fücskát katonának neveltetem, Akli. Azt hiszem, jót tesznek vele akkor. Az apja is az volt, derék katoná volt. Oh Akli — sóhajtott fel azután — olyan jó érzés jót tenni, olyan nagyon jó érzés, de . . . (gondolkozott kissé, megmondja-e, a mit akart, és azt találta, hogy ilyen hü és csekély ember előtt, mint Akli, kiegészítheti a gondolatát) — de sokba kerül Akli. Azért csak ritkán tehetünk jót. . . Egy császár is kénytelen takarékoskodni a jöttekkel. Láss, az Isten se tesz mindenkiel jót. Ha jól meggondolom, hát még velem sem.

A Kovács-gyerekek a laxenburgi kastélyban maradtak s mikor két nap múlva ott

látta őket játszani Ferenc császár a tő körül, finom ruhákba öltöztetve, elesodálkozott, milyen csinosak és előkelő tartásúak s aztán maga is beállt a játékba, elkérte a horgászó botot Iluskától s addig el nem mozdult, a míg nem fogott neki egy pontyot, — a mit külön kellett megsütni a szakácsnak vacsorára.

Akli is megérkezett Pozsonyból és referált a gyerekekről, hogy a major után nem maradt semmi vagyon; a gyerekeket Pozsonyban neveltette egy unokatestvérénél és a fizetéséből küldözött a tartásukra, de hogy most már két hónap óta nem érkezett pénz, kezdték a gyerekeket elhanyagolni, sőt még verni is.

egy katona lesz belőle. Egyszer egy évben, karácsonykor személyesen is megjelenhettek a Burgban, a mikor is a császár kedélyesen elbeszélgetett velök s megajándékozta őket holmi apróságokkal, a miket a Jézuska hozott.

Akli ezalatt mind befentesebb lett a császárnál, úgy hogy már a politika menetére is befolyást kezdett gyakorolni és Stadionnak nem egy kedvenc eszméjét vagy tervét hiúsította meg valamely szűrés észrevételével.

Stadionnak pedig nemcsak hosszú kezei voltak, hanem hosszú fülei is. A hova el nem értek, megtoldotta kémekkel. Mindent tudott; az Akli csipkedő verseinek szövege, a császár je-

Fritz Brattot bizta meg Akli Miklós megfigyelésével. Fritz Bratt ennélfogva az Akli inasával, egy züllött expiktorral, Grábe Mihályval szűrte össze a levét, de semmi olyan gyandús dologra nem akadt, a mit «fogantyú»-nak lehetett volna használni.

Fritz Bratt az inasra boszankodott, Stohlen lovag Fritz Bratra, Stadion gróf Stohlen lovagra.

— Ügyetlen emberek! — sziszegte ingerülten. — Nem tudják, hol kell a dolgot megkezdeni. Azt kutassák mindenekelőtt, van-e valami fehér személylyel ismeretsége?

Hamar megjött rá a válasz, hogy nincs.

s e sorscsapások között annyira megpuhult, hogy így szólt a pénzügyminiszterhez, ki kemény rendeleteket akart kibocsátani:

— Kedves Zichy! Bánjon egy kicsit enyhébben a népekkel; mostanság ők is nyomnak a mérlegben.*

Oh, a jó császár! Milyen kedves volt, hogy atyai szíve így megszánta a népet...

Pozsonyból a ratzeni táborba sietett Ferenc, a hol a döntő ütközet vívatott meg a francziákkal. Persze, megint Napoleon győzött.

Ferenc császár még a vereség napján békét ajánlott fel Napoleonnak és Lichtenstein János herceget küldte el a francia táborba az aján-

az előőrsknél leszállott a lováról, valamint csekély kísérete is, aztán gyalog lépegetett a csikorgó havon a hatalmas hódtó felé.

Háromszor ölelték meg egymást s Napoleon enyelegve szólott, a malomra és az ólakra mutatva.

— *Ime, ilyenek a paloták, melyekben fel-séged három hónap óta lakom kényszerít.*

— *A bennök való mulatás jobban sikerül önnek, — válaszolá udvariasan Ferenc, — mintsem azért rédm nehezteljen.**

Nem is neheztelt, dehogyan neheztelt, sugárzó arccal diktálta a békét s elvitt vagy ötven millióeska hadisarcot. Azonfelül mielőtt Schön-

NAPOLEON JELLEMZÉSE.

Marziali Henrikktől.*

A francia imperator a régi római császárok örökösének vallja magát, azokat hivatalosan elődeinek nevezi, de szellemileg és erkölcsileg csak egyet tart magával egyenrangúnak: Julius Caesart.

Caesar volt addig a háború és az államvezetés tehetségének megtestesítése: majdnem kétezer éven át tartott alkotásának közvetlen hatása. Most, mikor a francia imperium lép az ősi római helyébe, a képzeletben Napoleon foglalja el a nagy államalkotó helyét. Senki nálánál jobban nem foglalkoztatta kortársait és az utókort s egyéniségének ez a varázsa egy szá-

I. NAPOLEON BEVONULÁSA BERLINBE. — Wolf L. festménye után.

A császár elhatározta, hogy a gyerekekre ő teszi rá a kezét, a fiút a bécsiújhelyi katonaiskolába küldi, a leányt pedig elhelyezi egy bécsi nevelőintézetben s ha megnő, férjhez adja és hozományról is gondoskodik.

Mindezekkel pedig önt bizom meg, Akli, gondoskodjék mindenről, mintha ön volna az atyjok s ha szükségesnek tartja, tegyen nekem esetenként jelentést. A kiadások azon a czímen szerepelnek majd az udvari költségvetésben: «A császár pártfogoltjai.»

Aklinak tetszett a megbízatás; nagy lelkiismeretességgel végezte s minden héten meglátogatta Iluskát az intézetben, megrakodva az udvari ezukrász nyalánkságaival s minden hónapban Gyurit, a kis katonát, a kiről sok dicséretet és jót újságotlank a professzorok. Pompás fiú. Nagy jövője van. Remek

lenlétében elszórt ötletei dühbe hozták s nem egyszer mondá Stohlen lovagnak, az akkori bécsi rendőrfőnöknek:

— A bolondnak ki kell a nyakát tekerni. Érti-e Stohlen?

— A mi nem könnyű kegyelmes uram, mert ő felsége nagyon kedveli, — felelte a rendőrfőnök.

— Az csak annyiban könnyíti a sorsát, — felelte nevetve Stadion gróf, — hogy valami udvari betegségben kell kimulnia.

— De melyikben?

— Ez az, a mit önnek kell kitalálnia — felelte be a miniszter jelentőségeltjes szemintéssel.

Stohlen lovag pompás «eszköz» volt, értett az okos szóból és tudott a sorok közt is olvasni. Bécs akkoriban legügyesebb detektívjét, a híres

— Akkor hát azt kutassák, van-e valami fekete személylyel ismeretsége?

Stadion azt gondolta: A ki fehér személylyel nem tart, az bizonyosan feketékkel tart. Fehér vagy fekete, mindegy. Valamelyik a kettő közül okvetlenül ott áll a háttérben. S a szerető épen olyan könnyen hozhat az emberre veszedelmet, mint a pap. Ebben az irányban tessék keresgélni.

Hanem hát nyugodt keresgélés nem igen esett most Bécsben.

A hatalmas francia császár, Napoleon addig-addig közelgett hadaival Bécs felé, hogy egyszer csakugyan oda is ért s megnyitván előtte kapuját a város — felütötte székhelyét Schönbrunnban.

Ferenc császár Pozsonyba szaladt előle kedvelt magyarjaihoz (ilyenkor mindig kedveltek

lattal, a ki egyszermind személyes találkozást kérjen a két uralkodó közt.

Vigyázzon kegyelmességgel a kalapjára — kiáltá utána Akli, mikor a császári sátor mellett vasderes lován megindult.

— Miért? — kérde a lovas visszafordulva, miután tollas kalapját megigazította a fején.

— Mert félni lehet, — felelte a bolond, — hogy miután a koronákat már elszedezette Napoleon, most a kalapokra kerül a sor.

A herceg sikerrel járt, Napoleon beleegyezett a személyes találkozásba, hogy a békét megbeszéljék s ez a találkozás Naszidlovics és Ursitz közt a francia előőrsknél egy malomnál ment végbe másnap.

Ferenc megpillantván a közeledő Napoleont

* Jetzt heisst es, lieber Zichy, leise auftreten, die Völker sind jetzt auch Etwas.

brunnból kivonulna, kifejezte abbeli óhaját, hogy szeretné a bécsi fegyvergyárat megtekinteni s hogy valami emléke legyen innen is, elvitt magával kétezer ágyút és százezer puskát.

A béke tehát meg lett kötve Ferenc és Napoleon közt. De ez a háború újbóli kitörését jelentette Stadion és az «udvari mulattató» közt.

Fritz Bratt a detektív sokáig nem talált semmi gyanúsat. Azt az egyet nyomozta ki, hogy Akli minden vasárnap délután egy csinos backfisch leányt kocsiztat meg a Práterben, aztán bevisszi egy ezukrászba, vagy valami látványos komédiába. Eleinte megörült a felfedezésnek, de a további nyomozásokból kislült, hogy erről a császárnak tudomása van, sőt egyenesen az ő óhajátására történik.

(Folyt. köv.)

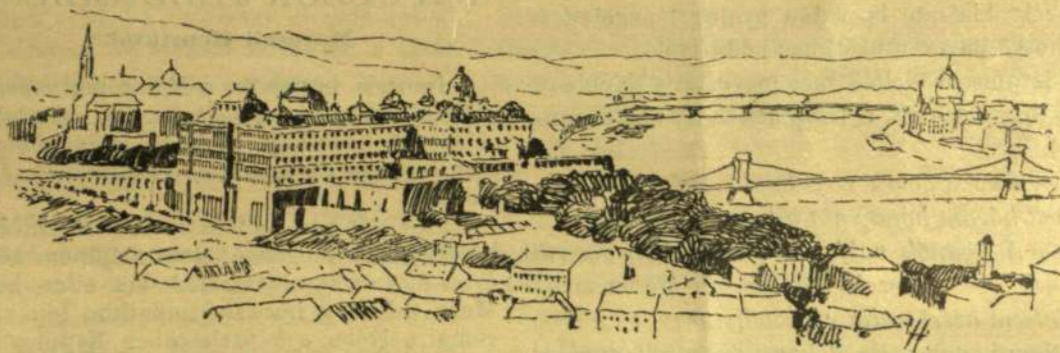
* Horváth Mihály: Magyarország történelme VI. k. 224. lap.

A SZÖVETSÉGESEK BEVONULÁSA PÁRISBA. 1814. MÁRCIUS 31. — Wolf L. festménye után.

zad múlva sinés szünőben. Irni, énekelni és beszélni fognak róla, míg hatalomnak tartják a szellemet és csudálatosnak a lángész erejét.

Első gyermekkorának benyomásai eltörölhetetlen nyomot hagytak lelkében. A vad, vesze-

* Közelebb megemlékeztünk a Franklin-Társulat és Révai-testvérek kiadásában megjelenő «Nagy Képes Világtörténet» X. kötetéről, mely e napokban hagyta el a sajtót. A nagy munka új kötete a francia forradalmat és Napoleon korát tárgyalja, az újabkori történelem e nevezetes korszakát, a melynek hatása maig is érezhető. A nagy tudományos készültséggel és kitünően irt kötet Marziali Henriknek, az egész nagy vállalat szerkesztőjének műve. Az érdekes munkának ez egyik legérdekesebb részletét ismertettük itt meg olvasóinkkal, kivonatossan, s néhány képet is bemutatunk a gazdagon illusztrált kötetből. Az arczkép alezredes korában ábrázolja Napoleont, mikor még csak álmaiban élt jövőjöd dicsősége. A két nagy kép a mozgalmas korszaknak két emlékezeses jelenetét tünteti föl: Napoleon bevonulását Berlinbe a németiség leverése után, és a szövetségesek bevonulását Párisba, mikor a föltámadt nemzeti szellem egyesült ereje megtörte a hódtó hatalmát.

(A szaggatott vonallal aláhúzott másodemeleti ablakok József Ágost főherceg lakosztályának ablakai.)

A BUDAI KIRÁLYI PALOTA A NAP-HEGY FELŐL. — Háy Gyula rajza.

kedő fiúnak látnia kellett, hogy hazája fölött idegenek uralkodnak, kiknek a legyőzöttek, köztük atyja is, kegyét keresik. Az iskolában tartózkodó, magányos, pajtása nincs. Fáj neki, hogy szegény szülei nem segíthetik, hogy társai gazdagok, nagy protekezióknak örvendők. Elnyomottnak érzi magát; nem egyenlő, természetes, hogy úr akar lenni. Konzul korában beszélt, hogy mindig egy kis kucskót választott, a hová leült ábrándozni, mert mindig álmódzó volt. «Ha valaki a helyemet el akarta foglalni, azt teljes erőmmel védelmeztem. Megvolt bennem az ösztön, hogy akaratomat bárki ellen érvényre juttathatom és hogy mindennek. Elnyomottnak érzi magát; nem egyenlő, természetes, hogy úr akar lenni. Konzul korában beszélt, hogy mindig egy kis kucskót választott, a hová leült ábrándozni, mert mindig álmódzó volt. «Ha valaki a helyemet el akarta foglalni, azt teljes erőmmel védelmeztem. Megvolt bennem az ösztön, hogy akaratomat bárki ellen érvényre juttathatom és hogy mindennek.

Miben áll tehát fejlődése? Abban, hogy egész erejét arra fordítja, hogy ábrándjait megvalósítsa. Ezek az ábrándok pedig egyre határozottabb alakot öltenek. Hirre, névre vágyik, hogy kitűnjék a többi fölött, hogy megmutassa hogy különb, parancsolni hivatottabb másoknál. Ezért a forradalom a mennyiben elhárít minden társadalmi akadályt a kiválóság előtt megfelel minden óhaját. Republikánus, jakobinus, Robespierre híve lesz.

Mihelyt elszakadt hazájától, mihelyt gondolkodhatott anyjáról és testvéreiről mihelyt nélkül vette és meguntta Josephinet, ideáljai szétfoszlottak. Megtalálta hivatását, előretört kimélet és előítélet nélkül; egyedül maradt, de elég erősnek érezte magát szembenállni egy világgal. Tettei esodolatot, babonás ragaszkodást keltettek. Midőn a konzul tus megalakul Siyész az első tanácskozás után azt mondja róla: van urunk. Bonaparte mindezt maga akar, tud és bír tenni. A tervezés és végrehajtás soha sem volt még emberben oly szoros kapcsolatban egymással, mint nála.

A legmerészebb röptü nagyravágás egyesülése a legközvetlenebb czélszerűséggel alkotja Napoleon jellemének lényegét. Sikereinek gyorsaságának, felsőségének titka abban áll, hogy mindent maga végez.

Szellemi képességének kettős az iránya. Ropant emlékezet de nem az egyes adatok hanem az egész összefüggést magában foglaló — és szinte határtalan, el nem ernyedő munkásság.

Meg is mondta magáról, hogy nem annyira megtanulta, mint magáévá tette a történetet, csak annak eszméi tartalmát és főeredményeit jegyezvén meg. Úgy van a földrajzzal is: egész Európát térképnek nézi, melyen hadai az előirt utakon az előirt időközökben haladnak, hogy a legkülönbözőbb irányokból pontosan megérkezzenek a döntéshez. Hadai el vannak szórva egész Európában, de ő tudja minden zászlóaljnak, minden ütegnek helyét, erejét és szellemét, számon tartja minden ágyút és megjegyzi, ha valamely ezrednek 50—60 embere másutt van, mint annak zöme. Épen így szemmel tartja a belső igazgatást, a pénzügyet, a postát; ráér Bécsben, Berlinben könyvtárára gondolni és Moszkvából igazgatni a párisi színházat. Nemcsak saját diplomáciáját igazgatja, hanem hívei vagy kémei által irányt ad a többi állam politikájának is, Angliát kivéve. Alig alszik néhány órát; mint császár, alig szentelhet időt mulatságnak vagy társalgásnak. «A munka az én elemem, — mondá, — arra születtem.»

Az ilyen ember, ki minden ízében maga a tett, kitől mindenki fél vagy vár valamit, bizony számíthat engedelmségre. Egyrészt nélkülözhetetlenségének érzete, másrészt az a tapasztalat, hogy mindenki meghajlik előtte, hogy eszébe-méjébe keresik kegyét azok, kik társai vagy felebbvalói voltak, tette a régi idealistát az emberek megvetőjévé. Nem ok nélkül vetették szemére, hogy uralmával lealázta az embereket. Nem hitt őszinteségben, önzetlenségben. Minden tettek, a legnemesebbnek is, önzésben kereste okát. Bármilyen eszköz jó előtte az embereknek, ennek a megvetett aljas fajnak a vezetésére. Legjobb a hazugság. Dicsérik vele, hogy már gyermekkorában remekül értett ehhez. Mikor egyszer Metternichről volt szó, azt mondta, hogy már is közel van ahhoz, hogy államférfiú legyen; nagyszerűen hazudik.

Nem hitt a szerelemben sem. A nőt megvetette, de félt tőle. Ő, ki mindenben uralkodni akart, félt attól a szolgálattól, mely nélkül a szerelem el nem képzelhető. Teljesen híján volt minden lovagiaságnak, gyakran az udvariasságnak is. A nőket, mint a régi római szenátor, csak mint anyákat becsülte.

Roszábnak tetette magát, mint a minő volt?

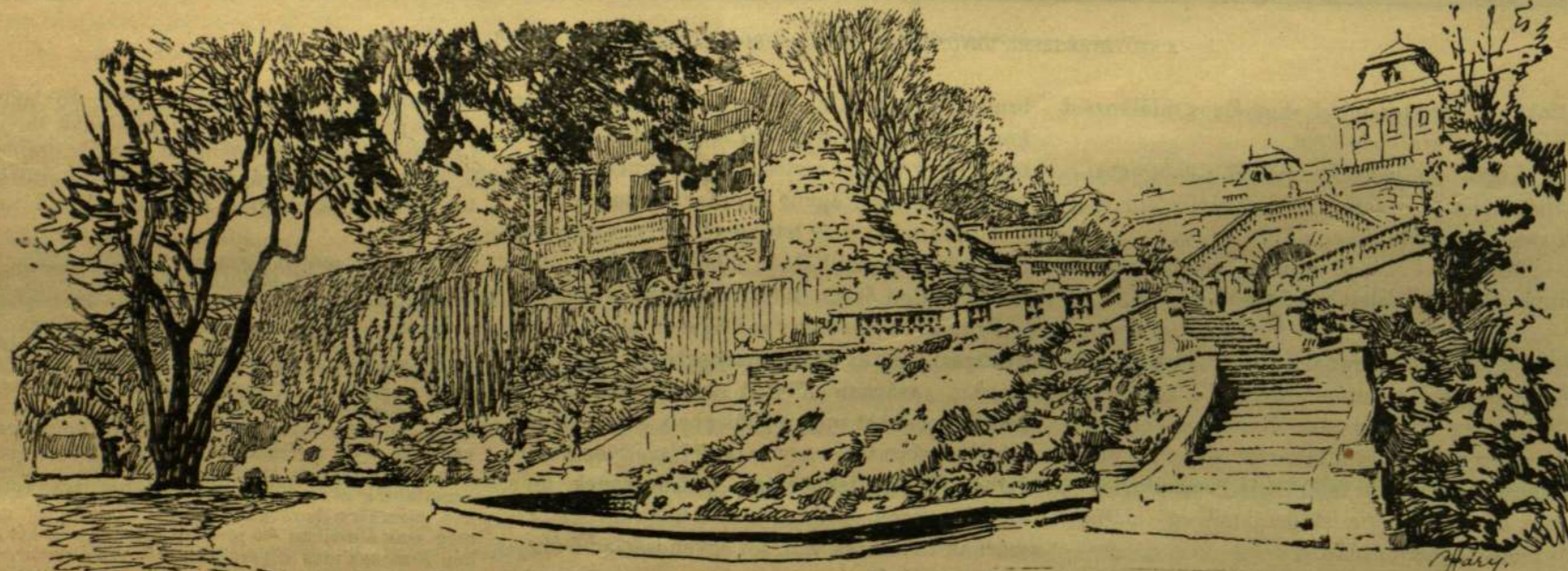
Szükségesnek tartotta-e elfagadni magától minden morális érzést csak azért, hogy még jobban féljenek tőle? Hajlandók vagyunk ezt hinni. Szerelme Josephine iránt igazi romantikus szerelem. Nem változtat rajta sem a maga sem neje hűtlensége, nem még az elválás, a halál sem. Számkivettségében senkiről sem beszél annyit, mint Josephineről, minő bájos volt, hogyan tudott öltözködni, minő jókedvű volt mindig.

Lelkében megvolt az a rettenetes cinizmus, mely lealázta magát odáig, a hol szolgalelkű és eselszövő kegyeslőit látja. Talleyrandnak, kit a kelleténél is jobban megvetett, azt mondta egyszer magáról, hogy gyáva, lelkében gyáva, csak hogy szerepe azt kívánja, hogy a nagylelkűség színével ékesítse magát. Gyáva, ő, ki ott volt elől az arcolai rohamnál, ki Syriában meglátogatta a pestises betegeket, ki aludni tudott, mikor gránátosai a döntő rohamra indultak Wagramnál. Saját lényének folytonos elemzése oda vitte, hogy magában sem látott mást, mint a mit másokban látni akart.

Kérdése oly bűnökkel, melyek nem uralkodtak fölötté, arra vezethető vissza, a mire legtöbb gondolata és cselekedete: uralmavágyára. Nem tűrte, hogy bármi féke lehessen énjének, akaratának. Ezért lábbal taposta a formákat. Ruházata elhanyagolt; az udvari szertartások reá nézve csak azért léteznek, hogy megtörje őket, gorbomba nőkkel, diplomatákkal egyaránt. Ezért mondhatta róla Talleyrand, hogy a civilizáció neki született ellensége.

Agyában minden rend és szabály, ő a született szervező. Mindenkinél szabadja a helyét minden egyes intézmény tervszerűen és következetesen épül fel s a közigazgatás, a közgazgatás, a pénzügy, a jog csak úgy megtartotta azon formákat, melyeket ő állított fel, mint tulajdon dominiuma: a katonai organizáció és a hadviselés. Mindent átgondol, minden intézménynek működését maga szabályozza. Megteremtí a modern államot a nagy római császárok mintájára: fontos benné a kaszánya meg a bureau, de nem feledkezik meg a tudományról, a jogról, játékonyságról sem. És ha a vallásnak római alarendelt szerepet szánt: ha a filozófia tépelődést, a legrejtettebb okok kutatását miszticizmusnak, ideológiának esüföjja, ebben nem csak a minden ízében józan és gyakorlati római szellem a vezetője, hanem ép úgy a XVIII. század felvilágosodott uralkodóinak annyiszor dicsőített példája. Hogyan terhelhetné magát felesleges bűnökkel az, ki egy államot akar berendezni, egy társadalmat alkotni a maga képmására, a ki előtt még az uralom sem élvezet, hanem szakadatlan munka.

Ennek a munkának végzője: fenntartani a forradalomnak azon nagy alkotásait, melyek nem ellenkeznek az állami renddel és a fejedelmi tekintéllyel. Fenntartani, szemben a régihez visszatérni óhajító royalistákkal és a túlzásokat követelő jakobinusokkal; fenntartani szemben a régi dinasztikus és arisztokratikus Európával. Így a forradalom nagy fiának műve lényegében, jó értelemben véve, conservatív: a

A BUDAI KIRÁLYI PALOTA KERTJÉBŐL. — Háy Gyula rajza.

társadalom alapjait megerősítő, nem pedig azokat bomlasztó. Nemcsak uralmával egyeztetette meg a forradalmat hanem kibékítette azt a dolgok régi rendjével, azzal, melyet Európa és civilizációja másfélszer év óta fejlesztett.

Államférfiú jelentősége, történelmi műve e kibékítésben áll. Ismét egy nemzet tette az annyi pártoskodástól zilált, szinte halálra sebzett Franciaországot. Határait terjesztette, nevét rettegetté tette világszerte. Gondja volt arra is, hogy e nemzet természetes nagy kiváltsága a gazdasági és szellemi munka minden ágában érvényesülhessen. Az a sok erő és tehetőség, az a munka és gazdagság, mely a pártharcok megszűnése által felszabadult, mind rendelkezésére állott s hatalomban és kincsben első fejedelmévé tette őt Európának.

De ő ezzel nem elégszik meg. Császár akar lenni a szó régi értelmében: a művelt világ ura. Sorsának, katasztrófájának ez a törekvése az igazi nyitja.

Ennek két feltétele volt. Az egyik az, hogy a császárság ne hagyja el forradalmi eredetét, ne jusson ellentétbe magának a francia nemzetnek érdekével és érületével, a másik az, hogy ne tékozzolva erejét hiábavaló harcban oly elemek meghódítására, melyeket magába olvasztani úgy sem képes.

Az első szempontból hiba volt minden háború, mely nagy vér- és pénz-áldozatot követel megfelelő haszon nélkül és így tisztán az önkény ténye gyanánt tünik fel barátság és ellenség előtt. A másik szempontból hiba oly terület megszállása, melynek lakosságát legyőzni lehet, de nemzeti és vallásos hitében megrendíteni nem. Mind a kettő találok a spanyol háborúban. Maga Napoleon is belátta — de csak Szent-Ilonán, — hogy ez a háború volt bukásának első oka.

Még nagyobb mértékben megtűntek ezek a természetes és erkölcsi akadályok az 1812-iki orosz háborúban. Igaz, hogy ennek sikere esetén a szárazföldön többé nincs ellenállás és olyan egyeduralom jó létre, minőre Nagy Sándor óta a történelem nem mutatott példát. De politikai tekintetben eleve is sikertelen volt a háború, mert ugyan mi hatolhatott volna be akkor a muszkába a forradalom eszméből, vagy a francia műveltségéből? Így ez is tisztán durva, anyagi hódítás lett volna, minden szellemi tartalom nélkül, még inkább, mint a spanyol. Az ilyen hódítás pedig örökös, engesztelhetetlen ellenségé teszi a legyőzöttet, csak folytonos erőszakkal tartható meg és az első kudarcokkal elvész.

Ezek a hódítások nemcsak a vesztesre raknak türhetetlen jármot, hanem a győztesre is. A revolutio körülbelül két millió embert hívott fegyverbe; már akkor féltek attól, hogy a 16—17 éves fiúk katonaszkodása már a jövő nemzedékek fejlődését és erejét is lefoglalja; a császárság alatt pedig épen nem javult a viszony.

És igazi ok gyanánt egy ember önkénye és telhetetlen hatalmi vágya áll ott, ki minden korlát nélkül fogyasztja a nemzet eleven erejét. Ezért csinálták a forradalmat? Ezért vetettek véget a Bourbonok ehhez képest szelidnek látszó absolutizmusának? Napoleon uralmának erkölcsi alapja az, hogy a forradalomnak vérel megvásárolt eredményeit békében megtartja és fejleszti. Háború által maga döntötte meg ezt az alapot. És ha ő, a szabadság árán, nem nyújt legalább biztosságot és jólétet, nem jobb-e a köztársaság a szabadsággal, nem jobb-e a régi királyság nyugalomával? Fel kellett élednie a régi pártoknak, mert valóban nemzeti érdeket képviseltek, és ha Napoleon állásának immár egyetlen támasza, hadi szerencséje elhagyja, magukkal kell ragadniok az országot.

És ez a hadi szerencse is minő nagy küzdelmek és veszteségek árán tartható csak fenn, mióta nem a kabinetek, hanem a nemzetek állanak a küzdelemben. Baylón, Aspern, Innsbruck óvatosságra inthették a legmerészebbet is. De nemcsak a szerencse forgandóságára figyelmeztettek, hanem arra is, hogy Napoleon eszközei nem oly tökéletesek, nem oly megbízhatók, mint a minőknek ő és vele az egész világ képzelte. A forradalom nagy hadvezérei közt elvesztette Klebert, Desaixt, saját neveltjei közül Lannest; helyökbé megfelelőt nem igen állíthatott. A nagy armádia sem volt már ugyanaz Aspernnél és Wagramnál, mint Austerlitznál és Friedlandnál. A veteránusok helyébe az ujon-

BEFAGYOTT DEREGLYÉK VÁCSZÁL. — Kis Ferencz fényképe után.

cozás csak tapasztalatlan, gyakorlatlan ágyú-töltelék adhatott. Az az óriási erkölcsi és katonai örökség, mely reá szállott, szétfoszlott kezei között.

Igaz, hogy megmarad lángeze, pontos tervezése, villámgyorsaságú végrehajtása. De míg előbb kész eszközöket ta'alt, most még formálnia kell őket, a hadjáratban, a csatában a döntés percében. Mindig nagyobb válik a surlódás, a közeg ellenállása. És ha munkája, példája, az a lelkesedés, melyet kelt, legyőzi ezeket, marad még egy, melyet le nem győzhet; a természet. Már 1806 telén megakasztja hadait a lengyel sár. «az ötdik elem». Spanyolország és Tirol hegyvidékeinek zordon járhatatlansága, a nagy castiliei fensíkok elhagyott kopársága, nagy akadályoknak bizonyultak az osztrák és angol zászlóaljknál. Oroszország fagyos pusztasága aztán elvégzi ezek munkáját: a nagy sereg tönkretételét, Napoleon hadvezéri híreinek lealdozását.

Nem véletlen, hanem a viszonyok legmélyéből következik az erkölcsi és a természetes ellenállások ezen összetalálkozása és végleges diadala. Mert a mint a forradalom eszméinek befogadása kulturailag előkészített népet követelt, úgy a forradalmi eszméket terjesztő hadsereg ellátása, fentartása működése is csak gazdaságilag fejlettebb területeken volt lehetséges. Mint a régi római imperiumnak, úgy az újnak is határt vetett a tenger és a pusztaság.

Elhatározása gyors és biztos. Itéletének gyorsasága és helyessége fölöslegessé tett minden tanácsot. De ebből folyt aztán, hogy nem ismer nehézséget sem időben, sem térben. Egyik legjellemzőbb mondása az: a «lehetetlen» nem francia szó.

Mindenkinek elérésére elegendőnek tudja, tapasztalja magát. Ismeri és felhasználja a személyes uralom minden eszközt és lassankint személyét teszi az összes állami intézmények és az egész nemzeti érzés helyébe. Mindenható lesz országában; az akar lenni az egész világon. Katasztrófája után felvetették előtte a kérdést, mért nem követte Washington példáját? Válasza az volt, hogy maga is lelkesedett a nagy szabadsághős erényein, de a viszonyok nem engedték, hogy lemondjon, visszavonuljon. Washingtonnak csak saját hazájával volt dolga; de a francia köztársaság nem állott egyedül Európában. Veszélyben forgott mindaddig, míg csak egy király maradt legyőzetlen. Készült tehát ő is Washington szerepére, de csak akkor, ha mind a többi király meg van alázva és ő egyedül marad. Ez a megjegyzés talán legjobban kifejezi, minő végtelen volt nagyravágása és mennyire tudta mégis, hogy annak kizárólagos érvényesítése épen nem felel meg az erkölcsi idealnak.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRPALOTA.

Készen van már az újra épített magyar királyi palota, csak kisebb pótolgatni valók vannak még hátra. Büszkén, méltóságosan emel-

kedik a hatalmas épület a budai várhegyen, ott, a hol egykor Mátyás király palotája is állott.

Eddig rendesen csöndes, üres volt a nagy-szerű épület, csak épen akkor költözött bele élénkség, midőn a király körünkben időzött, azután hónapokig megint csöndes lett minden, legfeljebb a látogatók léptei visszhangzottak a nagy udvar kövezetén. Most azonban másképp lesz, mióta József Ágost főherczeg állandóan a palota egyik szárnyában lakik.

A főherczeg lakosztálya a palotának a Nap-hegy és Gellért-hegy felé néző szárny emeleti részén van, gy nyörű kilátással a budai hegyekre, a Dunára, a főváros egyes részeire, valamint a várkertre is.

A várkert berendezésénél a természet mintegy kezet fogott az emberi művészettel, hogy a magyar királyi palota kertjét remek szépségűvé tegyék, a milyen messze földön nincs. Bemek kigyózó utak szelik a nagy térséget minden irányban; hegynek föl, hegynek le kavarognak a fák sűrű lombjai alatt, a pázsitok, virággyűnek, bokrok közt. Itt-ott szökőkutak, szobrok tűnnek elő, van fődött teli kert is, még magyaros mezei ház sem hiányzik. Valóban fejedelmi lakáshoz illő kert.

S e kert egy része a közönség számára is megnyílik a tavaszon, mihelyt a pompás kapu elkészül, melyen már javában dolgoznak. Ez a kapu a miniszterelnöki palotával szemközt lesz s a Szent György-térre tekint. Karsus oszlopok közé lesz ékelev s fölötté aranyos szárnyú turul madár örködik.

A JÉG.

A telet el se lehet képzelni jég nélkül. Pedig hát a mult tél is úgy lépett át a tavaszba, hogy jégnek színét se látta. Még a híres «jégtörő Mátyás», mely február 24-ikére esik, — is eltért rendes szokásától. Jégtörő Mátyásról ugyanis azt tartják, hogy ha jeget talál, azt megtöri, elolvasztja, ha pedig nem talál, akkor csinál maga. Most azonban nem talált és még sem csinált s így nagy esalódást okozott azoknak, a kik abban reménykedtek, hogy üresen maradt jégvermeiket majd ténnyé is kis Mátyás-napi jéggel félig-méggig megtölthetik.

Mert a jég valóságos életszükségletté lett már. Nem csak a mészárosok, cukrászok vendéglősök, tejárusok nem tudnának nála nélkül megenni, hanem az egyes háztartásokban sem nélkülözhetik nyáron a jeget s ezért a jégvermek, jégraktárak száma mindenfelé rendkívül megsaporodott, a jég nevezetes kereskedelmi cikké lett és sok szegény embernek ad téli munkát.

Mesterségesen is gyártják ugyan a jeget, de ez jóval többre kerül, mint a természetes, minél-fojgya tavaly nyáron rendkívül drága volt a jég, mert pl. a csorbai tórol sok ezer métermázs jeget szállítottak ugyan le vasúton a délbib vidékekre, főképp a fővárosba, de ez mind nagyon kevés volt s a szükséglet fő részét műjéggel kellett fedezni.

Bezzeg az ideai tél egészen másképp köszöntött be. Mindjárt eleinte vastag jégpánczél képződött a vizeken, nemcsak a koresolyások nagy öröme, hanem mindazoknak, a kik a tavalyi télen okulva, érdeklődve várták az első jeget. S a mint megérkezett, meg is indult a munka országszerte mindenütt: megkezdődött a jég-szüret.

Mert valóságos szüret a jég betakarítása, olyan nagy élénkség, sürgős-forgás támad egyszerre a jégtáblákon, kocsi, szekerek jönnek-mennek, megrakodva nem ugyan édes musttal, hanem csillogó jéggel, melyet ha most ingyen adott is a természet, majd lesz értéke és ára a nyáron.

A jégtáblákat némely helyen fűrészzel vagy jéggyalival szabdalták fel szép egyenlő dara-

kiszorítja a másikat a partra, abban megakad a második, harmadik, tizedik, századik, míg végre egyik-másik ponton emelet magasságú jéghegy képződik, elborítva még az asszonyok rendes vizre járó helyét is, a kik aztán ilyenformán csak a csúszós jég hátán férhetnek a vízhez.

Az úszó jégtábláknak sok nézőjük akad, kivált a fővárosban, a hol mindenre jut ember. Reggeltől estig mindig vannak az egész part hosszában sétálók, álldogálók, a kik be nem bírnak telni a természet eme szép játékának nézésével. Sőt nemcsak az emberek, de még a madarak közt is vannak, a melyek kedvüket lelik a jégtáblák úszkálásában. Sokszor látni varjakat, verebeket, a mint rászállva egy-egy jégtáblára, egész kényelemmel hajókáznak azon lefelé, majd ha már jól lejutottak, visszarepül-

* VII. Edvárd királyról azt írja egy angol lap, hogy bizalmasabb vendégeit megérkezésükkor és távozásukkor meg szokta mérteni, mely célra palotájában egy önműködő mérleg van felállítva. A vendégek testi sulya távozásukkor többnyire emelkedik, miből azt kell következtetni, hogy a király vendégeit jól tartja. *Alexandra* királynénak pedig az a fura szokása van, hogy erszényében csakis fényes pénzdarabokat tart. Minden arany-, ezüst- vagy rézpénzdarabot előre jól meg kell csiszolni, mielőtt a királyné kezébe jutna. Ha valamely boltban vásárlást tesz, a visszajáró aprópénzhez nem nyúl, hanem a velejáró udvarhölgynek adja át, ki a pénzt aztán gondosan megtisztítja.

* **Tokió városában** több mint 600 ember él mesemondásból. A mesemondóknak egész berendezésük az utczán felállított asztalból, egy papiroslegyezőből és ugyanily anyagból készült kópönyegből áll. A kópönyeget, melyre a mesékhez illő képek van-

JÉGTÖRLŐDÉS A DUNÁN VÁCZNÁL.

VIZÉRT MENŐ VÁCI ASSZONYOK.

JÉGSZÜRET.

DEBRECZENI JÉGVÁGÓK.

TÉLI KÉPEK. — Kis Ferenc fényképe.

bokra, rendszeren azonban csak úgy tördelik ki csákánnyal s úgy húzzák ki horoggal.

Ilyen módon dolgoznak a debreczeni jégvágók is, kiknek működéséről két eredeti fényképfelvétele közlünk. A nagy alföldi város nem igen bővülökdi vizekben, még szerencse, hogy a Tóczó nevű lapos ott van, nyáron kis diákok és birkák fürdője, télen pedig jégánya.

Más három fényképünk Vácra való. Itt aztán bezzeg van víz is jég is telik a Dunából elég. Sőt jég az idén még kellettél is több lett. A karácsony előtti kemény hidegben beállott a hatalmas folyam egész tükre, az ott rekedt deréglékről száraz lábbal lehetett a partra ki-bejárni. De a mint megnyúlt az idő, nagy reccsással szétszakadozott a jég s hatalmas táblákban megindult lefelé, hogy országot-világot lásson, meglátogassa a fővárost, elzörögjön a pompás hidak alatt, megnézzék az alföldi síkját, sőt ha lehetne, akár a Fekete-tengert is.

A nagy igyekezetben azonban egyik jégtábla-

nek s egy újabb táblán szállítatják magukat, megint látható gyönyörűséggel.

Néha azonban önkénytelen utasa is akad egy-egy jégtáblának: nyúl vagy róka. Akkor rekedhetek ott, mikor a jég épen megszakadt s megindult. Így utazgatnak aztán most szépen lefelé, félve pislogva jobbra-balra, egyszers-mind reménykedve, várva a szabadulást, míg a tábla valahol talán a parthoz ütődik.

EGYVELEG.

* **Új tenger alatti táviró.** New-Yorkból jelentik, hogy a San-Francisco és Honolulu közti kábelt január 5-ikén adták át ünnepélyesen a forgalomnak. Az első táviratot *Dole*, Hawai szigetének amerikai kormányzója, küldte rajta, üdvözölve Roosevelt elnököt. A kábelt meg fogják hosszabbítani a Filippi-szigetekig, úgy, hogy az Egyesült-Államoknak saját tengeralatti táviró összeköttetése lesz szigetszágaival.

A BOCSKAY-SZOBOR.

Egymásután készülnek el a király által a nemzetnek ajándékozott szobrok. A Szent Gellért ott áll már az épülő eskütéri híd budai fejenél, a Zrínyi Miklósi és Bethlen Gáboré az Andrassy-út köröndjét díszíti s ide állították most fel a BocsKay István szobrát is.

A Holló Barnabás által készített szobor fejedelmi díszbe öltözve ábrázolja Boeskayt, jobb-keze buzogányt, kardján nyugvó baljában pedig a zsitva-toroki békekötés okiratát tartva. A nagy fejedelem arca, magatartása kifejező; bronzba is jó sikerrel öntötték. A talapzat Pogány Móricz építész terve alapján készült; két oldalán még egy-egy hajdu vitéz alakja látható, köből faragva. Mellészobor mind a kettő. Az egyik sebesült zászlótartó hajdu, homloka átkötte, de erősen szorítja a zászlót jobb-keze és zord, elszánt tekintettel néz. A másik oldalt egy harcra kész hajdu foglalja el, vállhoz szorított rövid puskával. Jó arcú magyar vitéz ez is.

Az Andrassy-úton, a fával beültetett kör-téren most már három ércszobor áll a király adományából; a negyedik Pálffy generális lesz, de ez még nem készült el.

MEDDIG LESZ AZ EMBERISÉGNEK BÚZAKENYERE?

Magyarország — úgy mondják a statisztikusok — csak egy kicsi részét termeli annak a búzának, melyre az emberiségnek szüksége van. Azt is mondják s bizonyítani is készek, hogy mint minden ártnak, úgy a búzának az ára is, a kereslet és kínálat aránya szerint igazodik. Ha kevesebb búza terem a világon, mint a mennyire az éhező szájak várakoznak, akkor a búzának az ára magasra hág.

Az idén a búza ára alacsony. Pedig csak nálunk Magyarországon volt a termés kitűnő. Nálunk, a kiknek termése nem döntő a világ-piaczon. A miből az következne, hogy a búzában nagyobb a kínálat, mint a kereslet s maga a mi — magában véve jelentéktelen — többletünk, leszorította az árakat.

Történt pedig több mint száz esztendővel ez előtt, hogy Malthus Róbert Tamás egy nagy hirre kapott könyvben bizonyította be az emberiségnek: miszerint nem soká beáll az éhség. Nem lesz kenyér, se egyéb megfelelő táplálék. Úgy találta az aggodalmas férfiú, hogy az emberiség száma mértani arány szerint szaporodik, az élelmi czikkék mennyisége pedig csak számtani arány szerint. Be kell tehát csakhamar következni annak az időpontnak, midőn éhezni fogunk, sőt éhen halunk. Azonban a jóslás nem vált be, ámbár a meddig a történelem visszaér, nem volt az emberiség szaporodása oly rohamos, mint a Malthus könyvének megjelenése (1798) óta elmúlt száz esztendő alatt. A búzakenyeret evő népek száma megkétszereződött. Az egyes ember pedig ma több kenyeret eszik, mint száz esztendő előtt. És a búzában mégis felesleg mutatkozik.

De mindez nem riasztja vissza az embereket a jóslások folytatásától. Napjainkban újra azt hirdetik, — még pedig komoly tudósok — hogy nem sok idő múlva az emberiség éhezni fog. Nem lesz képes annyi búzát termelni, hogy abból minden embernek elég jusson. Mert nincs a földtekén annyi alkalmas talaj, a mely a szükséges búzamennyiséget megteremné.

Száz évvel a Malthus könyvének megjelenése után Crookes Vilmos az angol természettudományi társulat elnöki székéből hirdette világgá újból ezt a tant. Statisztikai adatokkal, bizonyította be állításait; számokkal, melyeket a legnagyobb gondossággal gyűjtött együvé s melyek nem engedik meg a kételkedést. És a számok alapján meghatározta úgyszólván a napot is, a meddig kenyerünk lesz. 1931-re tette a végső dátumot, a meddig búzakenyérrel jól lakhatunk. Három évtized sines már hátra. Azontúl éhezni fogunk, még azon esetben is, ha búzával vetünk be minden arra alkalmas területet.

Ha búza helyett krumplit vagy rizst vetünk, az éhség veszedelme akkor is be fog állni, csak kissé később. De a búzát nem is helyettesíthetjük oly könnyen más élelmi czikkével. Mert az egészség és a szellemi képességek fejlesztése

tekintetében a búza a legelső táplálék. Az emberiség történetében eddig csak a búzaevő népek hagytak állandó nyomot. Babylon és Egyiptom népe búzakenyérrel táplálkozott. A görögök fő táplálékát a búza képezte. A római néplakomákon egy búzacipő és egy kanesó bor került az asztalra s egyéb semmi. Julius Caesar zón panaszodik a Pompejus ellen viselt görög háború leírásakor, hogy elfogyott a búzakenyér s katonaságát hússal kellett tartania, a mit nem szívesen ettek. S az új-kor tehetséges népei is főképp búzakenyérrel élnek.

A civilizációnak végső veszedelme lenne az, ha 1931-en túl megszűkűlne a búzakenyér s más táplálékra kellene áttérni.

De hát reméljük! Ez nem fog se harmincz esztendő múlva, se pedig kiszámítható időn belül beállni. Még az esetben sem, ha a fejenkénti búzafogyasztás növekedni fog s a fehérbőrű emberiség az eddigi arányokban szaporodik.

Pedig e két utóbbi tényező rohamosan öregbedett az utolsó esztendő alatt. Skandináviában huszonöt esztendő alatt teljes 100%-al növekedett a fejenkénti búzafogyasztás. Vagyis egy-egy ember kétszerannyi búzát megesszik ma, mint a mennyit huszonöt esztendő előtt meg-evett. Magyarországon 80%-ra megy (Crookes adatai szerint) ez a növekedés, Belgiumban 50%-ra, s Franciaországban 20%-ra. Csak Olasz-, Orosz- és Törökországban esznek valamivel kevesebb búzakenyeret, mint előbb. Látni való azonban, hogy a fogyasztásnak megvan-e tekintetben a természetes határa. Az ember jobb táplálékra megy át s többet fogyaszt abból, ha anyagi helyzete javul s módja meg-

engedi. De nem eszik többet, mint a mennyit gyomra megbir. Akármily gazdag legyen is valamely nép, ezen a határon túl nem mehet.

Crookes 516 millióra teszi annak az emberiségnek a számát, mely 1898-ban búzakenyeret evett. 1871-ben pedig 371 millió volt a számuk. Ez majdnem 40 százalékos emelkedésnek felel meg 28 esztendő alatt. S majdnem ilyen arányú volt az egész múlt század alatt a szaporodás. 1801-ben az összes európai fajok létszáma 210 millióra ment, jelenleg többen vagyunk 530 millióval. Ha ily arányban halad a szaporodás tovább is, úgy 1120 millió fehér ember fog lakni a földtekén a XXI. század elején. De az sincs kizárva, hogy valamivel számosabban lesznek az utódaink. A közegészségügyi viszonyok egyre javulnak, a táplálkozás jobb, a munka könnyebb s ez mind a szaporodást mozditja elő, míg annak akadályát — háborúkon s járványokon kívül — csak az életnek túlságos elfinomódása képezi.

Lehetséges tehát, hogy a búzakenyér fogyasztóinak száma nagyobb arányokban fog növekedni ezután, mint a hogy a múlt század alatt növekedett.

Ha csupán annyi búzát termel az emberiség, mint eddig, a szükség okvetlenül be fog állni.

De hát termelhet-e többet? Termelhet-e annyit, a mennyi a fogyasztók ezen szaporodásának megfelel?

Erre az a válaszuk, hogy a most szántás alatt levő földeken, a mostani gazdálkodási mód szerint: nem leszünk képesek a szükséges búzát előállítani. De másrészt bizonyos az, hogy a mivélés alatt álló talajon sokkal többet termelhetünk, mint eddig s hogy a búzatermesre

BOCSKAY ISTVÁN SZOBRA. — Holló Barnabás szoborműve.

alkalmas talajnak ez idő szerint csak igen kicsi részét szántja az emberiség.

Ma még nagyon messze vagyunk attól, hogy egy-egy holdon, vagy egy-egy hektáron annyi búzát termeszünk, a mennyit az teremni képes. Csak oly mértékben míveljük meg a földet, hogy foglalkozásunk hasznot hozó legyen. Tartózkodunk a sok kiadással járó műveletektől, nem trágyázunk túlságosan, nem öntözünk, mert az ez által előállható több bevétel nem állana arányban a költségekkel. De a mint nagyobbodni fog a búza utáni kereslet és ennek következtében annak ára megnagyobbodik, ugyanazon talajon több búzát fogunk természetesen. Az angol gazda mai napság átlagban 26 hektoliter búzát arat egy hektárról, az orosz ellenben alig 7-et. Semmi se kell hozzá, csak a búza árának megjavulása, hogy az orosz is elérje a 26 hektolitert, esetleg a 30-at is. S alul maradunk a valóságban, ha állítjuk, hogy a most mivélés alatt álló földeken legalább is kétszer annyi búza termelhető, mint a mennyi a mostani eredmény.

Azonfelül a szűz földeknek óriási területei várnak az ekére.

Meghatározhatjuk körülbelül a terület nagyságát, melyre szükségünk lesz, ha a kétszerese megszaporodó búzafogyasztók igényeit kell kielégíteni.

Ma átlagban 160 liter búzafogyasztás esik egy lélekre a kenyérral élő országokban. Ez a mennyiség valamelyest még emelkedhetik, számítsunk tehát a jövő idők szükségletére 200 litert. Feltéve, hogy a jövő század elején csakugyan 1120 millió fehér bőrű ember fog lakni a földtekén, ezeken táplálására 2240 millió hektoliter búzára lesz évente szükség.

Ennyi búza helyes mivélés mellett 860,000 négyzetkilométernyi területen termelhető. Mondjunk kerekén egy millió négyzetkilométert.

Ez háromszor annyi, mint Magyarország területe, beleszámítva hegyet-völgyet, vizeket és kopár helyeket, erdőket és sziklás bérceket. De Európából se kell eltávoznunk, hogy a szükséges terület rendelkezésre álljon. Az európai Oroszország területe közel hatodfél millió négyzetkilométer. Ennek egy része nem termi meg a búzát, a melynek megéréséhez szükséges, hogy legiább hatvan napig 18 fok legyen a napi átlagos meleg. De Közép-Oroszországtól kezdve a déli határokig a búza mindenütt megterem. Az itt elterülő „fekete föld” oly mennyiségben szállíthatja jó művelés mellett a búzát, hogy sok esztendőkre pótolhatja azt a többletet, a melyet az emberiség szaporodása igényelni fog.

Oroszországnak ázsiai birtokai 17 millió négyzetkilométernyi területet foglalnak el. Ennek legalább egynegyed része olyan éghajlattal bír, a mely a búzáknak megfelel.

Az amerikai Egyesült-Államok területe megközelíti a tíz millió négyzetkilométert. E ropant földön azt lehet mondani, hogy eddig csak szóróványosan termelik a búzát. Csak ott, a hol a termelés olcsó s a világpiacra való juttatás könnyű. A mint egy kis szükség fog beállani, a mint a búza ára annyira emelkedik, hogy termelése haszonnal jár: a most elhanyagolt területeken is, millió és millió holdakat fognak felszántani, a melyek ma még parlagon hevernek.

S hol van még Kanada a maga óriási területével, melynek jelentékeny része megtermi a búzát? Hol van Dél-Amerika, melynek termőképessége szinte mesés? Hol van Afrika a maga óriási területeivel, melynek a fehér ember táplálásában eddig úgyszólván semmi szerepe sem jutott.

Carey bebizonyította, hogy az ember nem a legtermékenyebb területeket szokta legelőször mivélés alá venni, hanem épen a legsoványabbakat. A java föld majd csak ezután kerül mivélés alá. Braziliának és rengetegét nem írjuk ki, mert ott oly buja minden tenyészet, hogy egy esztendő alatt új erdő nő az irtás helyén. De legyen csak egyszer szükség a búzában s hasznot hozóvá válik az irtás abban az erdőben is, ha többször kell azt egymásután megismételni.

A Tigris és Eurfrates melléke ma műveletlenül áll, pedig ez volt valaha a világ legtermékenyebb tartománya, míg fennállottak az öntöző-csatornák. A búzáknak a megdrágulása kell hozzá és semmi egyéb, hogy ezeket a csatorná-

SAGASTA.

kat újra megnyissák s a mai sivatagból termékeny tartományt teremtsenek.

A búzakenyeret evőknek száma tizszer akkora lehet, mint ma s még sem kell attól tartani, hogy éhezni fognak a késő unokák.

Kishitisséggel szoktuk vizsgálni a természet s mindjárt ködösnek látjuk a jövőt. Mi lesz a világból, ha kifogy a közsén, ha megcsappan a föld melege s más hasonló kérdések háborgatják álmainkat. De a természet nagyobb, hatalmasabb, mint a mi képzetünk. Az emberiség sorsa sok ezer esztendőre biztosítva van a földtekén. Se a hő, se a közsén, se a búza elég-telen volta miatt nem kell féltanünk az utánunk jövő nemzedékeket.

H. P.

SZÉTSZEDHETŐ ISKOLÁK.

A nagy városok iskoláinak túlszűfolttsága ellen az amerikaiak megtalálták az ellenszert: a hordozható, mozgó iskolában. Az eszme eredetileg nem amerikai, hanem franciaországi eredetű, de az Egyesült-Államokban kezdtek néhány év óta nagyobb mértékben alkalmazni, egyelőre ugyan még csak szóróványosan, egyik-másik városban, de aligha kell hozzá sok idő, hogy általánosabban elterjedést nyerjen. Elterjedését Amerikában nagy mértékben előmozdítja az, hogy a nyugati államokban gyakran laknak az emberek kerekre épült házakban, vagy kiselejtezett vasuti kocsikban, a melyekkel akkor s oda mozdulhatnak, a hova s a mikor akarnak.

A szállítható iskolák berendezését Párisból először Milwaukee város hozta be, mintegy öt évvel ezelőtt, de leginkább St.-Louisban terjedt el, a hol nagy elismeréssel találta meg az ottani iskolák már annyira túl voltak zsúfolva tanulókkal, hogy úgyszólván lehetetlené vált bennük a tanítás. Nemsokára több nagy város követte, egyelőre kísérletkép St.-Louis példáját.

St.-Louisban az ott készülő világiállítás miatt az utóbbi időben igen nagy volt a bevándorlás s mikor a városi iskolák megnyiták, annyi gyermek tödült beléjük, hogy nem lehetett őket másképp elhelyezni. Felállították hát a mozgó iskolákat s a hol túltömöttség mutatkozott, mindenüvé odaszállítottak az állandó iskola mellé egyet. Ez idő szerint huszonhét ilyen iskolát rendeztek be s valamennyiben szorgalmasan folyik a tanítás.

Az ilyen mozgó iskola úgy van szerkesztve, hogy az iskolaiügyi hatóság bármely pillanatban oda rendelheti, a hova akarja. Rendszerint a rendező iskola-épület udvarán állítják fel, a

hol épen nem férnek el a tanulók az intézetben.

Az épület bármely pillanatban a legnagyobb könnyűséggel szétszedhető s újból összerakható. Az egész egy teremből áll, mely 36 láb hosszú és 26 láb széles, magassága pedig 12 láb. Minden vasból van rajta készítve, még pedig a padló nyolce darabból, a hosszfalak 6—6 darabból, a többi falak 4—4 darabból és a födél 16 darabból; minden egyes darab vaslemezből áll. Ezek a részek pontosan összeillenek, úgy hogy a gyermekek egész biztonságban lehetnek s az egészségüket sem kell féltetni. A hol az egyes részek összeérnek, ott nagyobb biztonság okáért vaslécek is fődik, hogy ne lehessen rés a falban. A tantermet vaskályhával fűtik és szellőztető készüléke is van. Egy-egy ilyen épület 850 dollárba, vagyis négyezer koronánál valamivel többbe kerül.

A MAROKKÓI SZULTÁNROL.

Éjszak-Afrika egyedüli, annyira mennyire függetlennek maradt mohammedán államában, Marokkóban forradalom ütött ki. A lázadás vallási jel-szavak alatt kezdődött s főleg a jelenlegi fiatal szultán, *Mulaj-Abdul-Azis* ellen irányult, a ki barátságos érzülettel viseltetik az európai mivélődés iránt s többféle újításokat hozott be. Magánéletében is sokat elvetett az ósi muzulmán szokásokból s európai kedvtelése vannak. Így többek között a kerékpár sportját sem veti meg, mint róla közölt képünk mutatja. Mindezzel nagy megbotránkozást keltett a régi hagyományokhoz ragaszkodó alattvalói körében, különösen az ország belsejében lakó, lázongásra amúgy is hajló törzsek között, a kiket még kevésbé érintettek az újabb mivélődés eszmái.

A PETŐFI-TÁRSASÁG KÖZGYÜLÉSE.

Január 6-án, mint az előbbi években, az Akadémia szép díszterme most is megért közönséggel, a Petőfi-Társaság évi közgyűlésére.

Jókai Mór elnöki megnyitó beszédében a társaság vesztességéről emlékezett meg, mely alelnökének, *Bartók Lajos*nak elhunytával érte. Beszédét így kezdte:

Rettenetes esztendő! — mondá. — Te lefolyt év: halálunk aratása. Elvesztettem az édes testvért, a ki arczban úgy hasonlított hozzám, de lelkeben jobb volt nálammal s ki engem úgy szeretett. Ledőlt magas polcáról a vezér: nekem nemesak a pusztában, nemesak a haza léteért való küzdelemben vezérem, de igaz jóbarátom; ledőlt testvére, a szabadságharc hőse, ki félszázadon át viselte homlokán a seb helyét, egyetlen jutalmát honszeretetének. Elhunytak a költők, a művészek, a kik küzdelmes, diószerű korszakokat örökítettek meg sikerdús életükben. Előrementek a tetters pályatársak, kiknek hiányát gyászolva érzi a közélet. Még igazán el sem sirattam a testvérem elhunytát, a midőn az év utolsó napja (Petőfi születésének napja) meghozta a lesújtó rémhírt, hogy meghalt *Bartók Lajos*. Minden érzésem fellázadt a sors ellen. Hisz alig két hónapja, hogy mint délezer férfi megöltögtatt s előttem és kedves nőm előtt, a kiknek legkedvesebb barátaink egyike volt, mint életvidám alak jelent meg, a kinek messze jövőre kiható terveinek vannak. Elszavaltá előttünk *János király* drámájának kiválóbb részeit, szónoki erővel: ragyogott az arca, tündökölt a szemei. És beszélt a közeljövő feladatairól, a melyekből maga részét kijelölte. A nagy messzeséget világotta meg maga előtt, melyet még neki be kell járnia. S a halál anygala ott állt már a hátunk mögött. És néhány hét múlva már ott feküdt *Bartók Lajos* a Vöröskereszt kórházában. Elhagytták a könyvek, a melyekben szellemét megörökíték, melyek szellemét megifjították; elhagyta az íróasztal, a szellem bajnokjának a fogvertára. Munkás, diadalmas életének minden trofeumai.

Meghatottan hallgatta végig a szép beszédet a közönség. *Szama Tamás* titkár évi jelentése következt, melyet nyomtatásban osztottak szét. A jelentés hangoztatja, hogy a társaság első sorban a Petőfi-kultusz ápolására és emelésére törekedett. Folytatott a Petőfőre vonatkozó adatok gyűjtését és az életéből fennmaradt ereklyék megszerzését is. Elhunytak a társaság tagjai közül a lefolyt év alatt: *Vadnay Károly*, *Lauka Gusztáv*, *Tolnai Lajos*, *Négy László*, *Inczédi László* és ép most *Bartók Lajos* alelnök.

A társaság vesztességének közönségekben adott kifejezést *gróf Zichy Géza*, kinek «*Bartók Lajos*»-ról írt költeményét *Somló Sándor* szavaltá el,

Ugyan ő adta elő később élénk tetszéstől kísérve szintén *gróf Zichy Géza*nak hazafias költeményét, «*Beresényi László*»-t, melyet mai számunkban közlünk. *Szabó Endrének* «*Anda Pál*» című költeménye egy krónikás adoma humorával emelte a gyűlés tárgyait, arról az *Anda Pál* miskolci kapitányról, ki a kurucz háborúból mindig haza járt a feleségéhez s mikor csatába kellett menni, a lova megszokás szerint akkor sem az ellenséghez hanem a megszokott úton haza felé vitte. *Pekár Gyulának* «*Aranjuzi Boldogasszony*» című novellája kötötte le ezután a közönség figyelmét. *Ábrányi Emil* költeménye, «*Valaki jár a csatáron*», a két keresztény tábor pihenője alatt megjelenő Krisztusról szól, ki az ő születését ünneplő harcosoknak az emberiség békéjét hirdeti. Megtapsolták. Végül *Eötvös Károly* tartott szabad előadást székfoglaló-képen «*Szegedy Róza halála*» czímen Kislady Sándor feleségéről, kiben a magyar nő mintaképét ismertette és sajnálkozott, hogy még nem akadt, a ki ennek a magyar úriasszonynak élettörténetét megírta volna. Ő vállalkozott erre és mai előadása e műnek részlete, mely *Szegedy Róza* haláláról szól. A kutató éberségével szedte össze *Eötvös Szegedy Róza* utolsó napjainak minden kis adatát és ez adatok tükrében elvonult a nézők előtt Kislady Sándor feleségének betegsége hallokálása, temetése és gyászolása. Ez adatok kapcsán *Eötvös* érdekes részleteket mondott el a régi magyar úriasszonyok életéből. A közönség élvezettel hallgatta.

A gyűlés után a társaság értekezletet tartott az országos irodalmi szövetség szervezése ügyében, melynek eszméjét *Bartók Lajos* és *Pekár Gyula* pendfittették meg. Ennek megvalósítására a vidéki irodalmi egyesületek megbízottakat küldtek a nagygyűlésre. Az értekezlet *Jókai Mór*t választotta elnökül. A vidéki irodalmi társulatok közül képviselőket küldtek: a *Dugonics-társaság* (Szeged), a *Szigligeti-társaság* (N.-Várad), a *Csokonai-kör* (Debreczen), a *Bessenyei-kör* (Eger), a *Vörösmarty-kör* (Székesfehérvár), az *Emke* (Kolozsvar), az *Erdélyi Irodalmi Társaság* (Kolozsvar), a *Soproni Irodalmi Kör* (Sopron), stb. Az értekezlet elé *Pekár Gyula* a következő határozati javaslatot terjesztette: «Az országos irodalmi és közmivélődési egyetemi Országos Irodalmi Szövetség» alakulnak oly czélból, hogy a kölcsönhatás által 1. egymás hazafias akcióit támogatassák; 2. a magyarságot fenyegető veszélyekre egymást figyelmeztessék és azokat közös erővel elhárítsák; 3. a bárhol termő nemzeti eszméket közösen felkarolják, a bárhol megnyilatkozó új tehetségeket lehető hamar és országosan érvényesítsék. A javaslathoz számosan hozzá szölkáltak. Az értekezlet azt határozta, hogy bizottságot küld ki a szövetség szervezésére. — A társaság szokásos újóvi lakomája *Bartók* halála miatt elmaradt, de a tagok és vidéki küldöttek összejöttek ebédre az Akadémia palotájával szomszédos «*István főherceg*» fogadóban.

A *Bartók Lajos* halálával üresen maradt alelnöki helyet január 20-ikán tölti be a Petőfi-Társaság erre a czélra összehívott rendkívüli ülésen. Két jelölt nevét emlegetik: *Herzeg Ferenczét* és *Pekár Gyulát*.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»

50-ik évfolyama.

A «*Vasárnapi Ujság*» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íves, s több mint ezer képpel s rendkívüli mellékletekkel, legjelesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

MIKSZÁR KÁLMÁN nagy népszerűségű és immár világhírű orvendő kitűnő írónk legújabb mint főmunkának lépett be a «*Vasárnapi Ujság*» szerkesztésébe, s a vele kötött egyszéres értelmében ezental kizárólag a «*Vasárnapi Ujság*»-ba fogja nagybecsű szépirodalmi közleményeit írni.

A «*Vasárnapi Ujság*» társalapja a most már 49-ik évfolyamában lévő «*Politikai Ujság*» közönsége, mely a het eseményeit közzégyűjtő gondos, tömör összefoglalásban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. A «*Politikai Ujság*»-nak előfizetői a lap mellett külön díj nélkül kapják a «*Világképek*»-hez het közlőnyt és a «*Magyar Gazda*» című, havonként megjelenő gazdasági és kertészeti képes mellékletet.

A «*Világképek*» hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdeklő nap események részletes magyarázatára szolgáló czikkben kívül rendszeren közöl nagyobb elbeszéléseket, regényeket, utirajzokat, úgyszintén mulatót kisebb közleményeket, stb. Jelenleg *Verne Gyula* legújabb regényét közli.

Előfizetési föltételeink:

A «*Vasárnapi Ujság*» negyedévre 4 korona, fél évre korona, egész évre 16 korona.

A «*Vasárnapi Ujság*» a *Világképek*vel negyedévre 4 korona 80 fillér, félévre 9 korona 60 fillér, egész évre 19 korona 20 fillér.

A «*Vasárnapi Ujság*» és «*Politikai Ujságok*» a «*Világképek*» és a «*Magyar Gazda*» melléklapokkal együtt: negyedévre 6 korona, félévre 12 korona, egész évre 24 korona.

Az előfizetések a «*Vasárnapi Ujság*» és «*Politikai Ujságok*» kiadóvatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

A kereskedelemügyi miniszter kétezer koronás iparművészeti állami nagy díjáról szóló oklevél rajza Hegedüs Lászlótól.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «*Budapesti Szemle*» januári füzeteiben több tartalmas s általános érdeklődésre méltó közlemény jelent meg. Első helyen áll a füzeten *Regőczy* (Exner) Győzőnek az Akadémia Nadasdy-díjával jutalmazott költői elbeszélése, a «*Réka gyásza*», a mely Atilla két fiának, Orótnak és Edőcsnek szomorú sorsát beszéli el. A két serdülő fiút nagy könyörgésükre atyjuk eleresztí a Ravennába hadba induló veronai Detrével s ott az áruló Vittég keze által elesnek. A német mondából vett tárgyat a szerző niebelungi versekben dolgozta fel s költeménye különösen az epikai nyelv egyszerű szépsége miatt érdemel figyelmet. A költői elbeszélés előhangja így szól:

A nagynevű királynak a hány fiát tudom,
Nem a szerencse-csillag kísérte útjukon;
Fegyver sújtotta őket orvül le és korán,
Önnön szüლეje ott volt nem egynek a torán.

Atilla, sarja vesztén lebirta, a mi fájt;
Borúsnak láthaták, nem csüggedtnek a királyt.
Siratta bezegg anyjuk őket keservesen;
Az anyaszív a könnytől könnyebbülést veszen.

A két királyfiúról hadd mondok éneket!
Írásban ezt szereték a jámbor németek,
A sorsukon megindult idegen egykoron:
Idézzé hát a multat mostan föl a rókón!

A füzet további tartalma: *Mattyasovszky* Miklós «*Örökös*» szölkások a földbirtokban» cím alatt aktuális jogi és gazdasági politikai kérdéseket fejteget. *Gorkij*, *Maximról*, a gyorsan világhírre jutott orosz

íróról *Wildner* Ödön ír nagyobb tanulmányt. Irodalomtörténeti és nemzeti érdekel bír *Angyal* Dávidnak *Köleser Ferencz*ről írt nagyobb tanulmánya, melyből most az első közlemény jelenik meg s mely a Hymnus szerzőjének költői pályáját rajzolja nagy melegséggel, sok finom megfigyeléssel, gondos tanulmány alapján. «*Magali*» cím alatt *Mistralnak* a híres provençali költőnek «*Mireio*» című költői elbeszéléséből egy szép szerelmi dalt *Hajos* Izso fordított le feltűnő sikerrel. Egy névtelen fró «*A mechanika a XIX. században*» czímmel egy műnemeni tudósak és tárggyal foglalkozó akadémiái értekezését ismerteti. *Meller* Simon a képművészeti társulat téli tárlatát és *Paál* László képeinek gyűjteményes kiállítását ismerteti. *Kármán* Elemér a jogi ismeretek népszerűsítéséről értekezik. Az «*Értesítő*» rovat *Zrinyinek*, a költőnek *Szechy* Károly által írt életrajzát és *Apostol* Bertalanak «*Pacsirtadal*» című verskötetét bírálja, méltányló hangon szólva a verskötetéről; hasonlóképp elismeréssel szól *Southey* és *Nelson* életrajza, című könyvének magyar fordításáról, mely *Reményi Antal* munkája. Három külföldi mű ismertetése van még a füzetben. A «*Budapesti Szemle*» *Gyulai* Pál szerkesztésében havonként egyszer, 10 ivnyi tartalommal jelen meg; előfizetési ára egész évre 24 korona, félévre 12 korona.

«*A sakkigeli trombitás*», *Scheffel* «*felső-rajnai dalkölteménye*» megjelent magyar fordításban. Az eredeti az újabb német költészetnek egyik legnépszerűbb elbeszélő költeménye, számtalan kiadásban forog évtizedek óta a német közönség kezeiben. Érzelmes lírai részleteinek hangulatossága, meséjének s kivált nő-alakjainak gyöngéd bája szerette meg neki e népszerűséget, párosulva a költői nyelv dallamosságával és szingzagságával. E tulajdon-

Ó-kori lexikon. A Pecz Vilmos által szerkesztett s a *Franklin-Társulat* kiadásában megjelenő „Ó-kori lexikon” legújabb füzeté a Nimivétől — Olympiáig terjedő cikkeket tartalmazza s a szövegben 24 képet közöl. A füzet ára egy korona.

Az ösmagyarok nyomai. Irta *Halis István*. A szerző ezen füzetében főképp a régi magyar írással foglalkozik. Majd rátér a régi babiloni stb. emlékek alakjaira, írásjegyeire s buzdit a magyarra rokon szumir nyelv tanulmányozására. A füzet Nagykiszántján jelent meg.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Évkönyve. Legnagyobb hazai gazdasági egyesületünk „Évkönyve” cím alatt évenként terjedelmes jelentést ad ki, melyben működéséről beszámol. Most az 1901—1902. évről szóló jelentés meg, melyet az egyesület tisztikara szerkesztett s gazdaközönségünkre nézve sok érdekes dolgot tartalmaz. A 275 oldalas kötet ára 2 korona, de az egyesületi tagok ingyen kapják.

A nagyváradi Szigligeti-társaság első tíz évét írta meg *Láng József*, a társaság egyik tagja, csinos kiállítású füzetben. A társaság a város jeles szülöttjének, Szigligeti Edének nevével 1892 október 2-án alakult meg Rádl Ödön elnöksége és Sipos Orbán alelnöksége alatt s azóta a város művészeti és irodalmi mozgalmának hathatós tényezője.

Szerkesztő-változások. A „Vadász és Versenylap”, a legrégebb magyar sport-lapnak évtizedekig szerkesztője, *Sárkány János* Ferenc, új-évtől kezdve visszavonult a szerkesztéstől, és a szerkesztést *Ferdinándy Bélának* adta át, s a lap főmunkatársa *Lovik Károly* lett. — A „*Bolond Istók*” című élelapon szerkesztését *Bartók halálával Baróti Lajos* vette át.

Az időjósok lapja. *Vozary Pál* kir. főmérnök Szegeden, a ki egy hónapra előre időjósolást szokott közzétenni, a mely többé-kevésbé bevált, „*Me-teor*” címmel hetenként megjelenő lapot indít.

Vigszínház. Január 2-ikén került színpadra a Vigszínházban *Guti Soma* és *Rákosi Viktor* új bohózatja „*A brezováci hős*” ezimen. A két szerző nevéhez több szép siker fűződik. A közönség most is szívesen fogadta új darabjukat s derűtséggel ment végbe a bemutatás előadásáig a színház személyzete nem kis művészi erővel járult.

A bohózat tarka, a meséje nem valami sok, de mulattat tulzáival, valószínűségeivel is; részleteiben s a párbeszéd élelenségében van a legtöbb szinpad hatása. A brezováci hős egy nagyon jámbor ember, a kit Pepikének hívnak, a ki Brezovácnál nem követett el semmiféle hőstettet, hanem a ki elkövette, ott maradt a csataterén, s mivel a diesóság megkíván egy élő hőst, Pepikének jut az ünneplés, sőt kitüntetésül megteszik a viharágynak főfelügyelőjévé. A vihar azonban közvetlenül mellette tombol. A felesége, Dódiika elég okot ad rá, hogy a brezováci hős féltékeny legyen. Pepike gyanakszik is, de nagyon jámbor és mikor már egészen nyomon van, egy pár barátságos szóval meg lehet nyugtatni. Különben az a természete, hogy a nagy izgalomból rendesen elalszik. A mulatságos elemet kibővítik a darabban *Kristóf* úr és felesége, kik mind a ketten szeretik a kalandokat, az ifjonek *Kaczér Gida* jogász első szerelmi története, *Kaczér Miklós* festő, kinek műtermében benyolult találkozások történnek; *Granicár*, a szélhámós és felesége, kik a szerelmesek titkait a magok hasznára fordítják. *Balassa (Granicár)*, *Szerémi (Pepike)*, *Hegedűs (Kristóf)*, *Tanai* (a fiatal jogász) életet öntöttek szerepükbe. A nők közül *Haraszthy Hermin (Kristóf* neje), *Pécsi Paula (Dódiika)*, *Nikó Lina (Granicárné)* biztosították a nagyobb szerepek sikerét. A közönség többször kitapsolta a két szerzőt.

Roskovics Ignác kitüntetése. A képzőművészeti társulat annak idején a jeles festőművész *Lotz Károly* jubileuma emlékére kétezer koronás pályadíjat alapított, mely évente a legkiválóbb falfestést illeti. A díjat az alapító-oklevél értelmében *Lotz* itéli oda. Az elmúlt 1902-ik évre a mester a díját *Roskovics Ignác* festőművésznek ítélte a kecskeméti római katolikus nagy templom falfestményeiért. E freskók legnagyobbja azt a legendás jelenetet ábrázolja, a mint *Szent Miklós* megáldja *Kecskemét földmívelő népét*. A menyezeten magyar szentek vannak megörökítve s magyar mind az aláírás és bibliai idézet is.

A műcsarnok új kiállítása. Az országos képzőművészeti társulat téli kiállításának e hó 15-én történendő bezárása után hozzálátnak az elhunyt *Keleti Gusztáv* és *Taly Antal* hátrahagyott műveinek rendezéséhez, a melyekből gazdag kiállítást rendeznek a városligeti műcsarnokban. A kiállításra mintegy 600 műtárgy érkezett s valószínűleg már e hó 20-án megnyithatják.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia január 5-iki ülése dr. *Heinrich Gusztáv* elnöklése mellett ment végbe.

Katona Lajos „*Alexandriai Szent Katalin legendájáról*” tartott elővilasást. A 307-ben vértanúságot szenvedett Szent Katalin legendája a középkori irodalomtörténet legbonyolultabb kérdései közé tartozik, a sok különféle nyelvű verses és prózai földolgozás miatt. A mi középkori irodalmunkban három kódexünk tartott fenn Katalin-legendát: a *Debreczeni* és az *Érdy-kódex* prózában, az *Érsekújvári kódex* pedig egy négyezer sornál hosszabb verses földolgozásban. Ez az utolsó formája ad kivált bő alkalmat az összehasonlításra. Szilády Áron, midőn középkori irodalmunk e nevezetes emléket újból kiadta, abból a fóltevéből indult ki, hogy ennek a földolgozásnak az alapja *Temesvári Pelbártnak*, a *Mátyás* korában élt jeles minorita barátjának ismeretlen latin nyelvű szövege, *Katona* a verses legenda első részének forrását régebbi, a XIV. században már megvolt latin szövegekben találta meg. A legenda második és hosszabb fele azon a latin szövegen alapszik, a mely a XII. század vége óta ismeretes. Az *Érdy-kódex* Katalin-legendájának alapja vitathatatlanul *Pelbárt* prédikációiból való. A különböző szövegek közül, a melyeket *Katona* fölkeresett, a *krakói* egyetemi könyvtár kódexének Katalin-legendája eddig teljesen ismeretlen volt. Az akadémikusok megjelenezték *Katona* kiváló tudományos értékű felvilasását. Ezután *Petz Vilmos* mutatta be *Cserép József* vendég: „*A határidőszámítás a rómaiaknál*” című tanulmányát. A rómaiak a *lustrum*-ot vették négy és öt estendőnek; a *trium nundinum* jelentése pedig hol tizenhét nap, hol pedig huszonnégy estendő.

A történelmi társulat január 2-iki ülésén dr. *Récsy Viktor* ismertette azt a ritka ezimerpajzsot, melyet Párisban a *Musée d'Artillerie*ben látott s a mely *Hunyadi Mátyásra* vonatkozó egykorú latin körirattal és Magyarország és a kapcsolódó részek ezimereivel van ellátva. Dr. *Szendrey János* megjegyezte, hogy a Párisban lévő történelmi ezimere nem ezimerpajzs, hanem az ő véleménye szerint tornapajzs. A bécsi *Belvedere*-ből *Napoleon* vitte Párisba a bécsi udvari múzeum történelmi ereklyéivel együtt. Ez elkobzott történelmi ereklyék egy részét az 1814-ben megkötött bécsi békeszerződés szerint hazaszállították ugyan, de nagy részük ott maradt s csak később került árverés útján a *Musée d'Artillerie*-be.

MI UJSÁG?

* **A „Vasárnapi Ujság” 1902. évi folyamának tartalomjegyzékét** jelen számunkhoz mellékelve veszik olvasóink. E számot és a tartalomjegyzékét kiadóhivatalunk mindazoknak megküldi, kik a múlt évben előfizetői voltak lapunknak.

Az udvar Budapestén. A király kíséretével febr. 4-ikén érkezik a fővárosba. Február 7-én lesz az udvari bál. Az uralkodó fővárosunkból többször ki fog rándulni *Gödöllőre* vadászatra s hetenként két-

MULAJ ABDUL AZIZ, MAROKKÓI SZULTÁN.

szer, a rendes hétfői és esütörtöki kihallgatásokat is megtartja.

* **A farsang.** A farsangról hiába hirdetik már hosszú idők óta, hogy végéhez jutott, vesztí jókedvét, vidámságát és hogy a farsang dolgát ma már sokkal kedélyesebben, sokkal otthonosabban elvégzik a jourok, a piknikek, a családi mulatságok, a zártkörű vígalmak, — mert a bálokat csak nem lehet kiirtani, az ifjuságot hiába mondják blazírtak, nines olyan fiatalok, mely bál nélkül akar végképen megkopaszodni és megőregedni s nines olyan fiatal lány, a ki a régi farsangok híres báljainak annyiszor emlegetett miszteriumait ne óhajtaná megismerni a ma annyit ósárolt báloknak is. A vidám *Carnevált* se Olaszország, se Spanyolország nem engedi el, az utcai nép el sem lehetne egy farsangon a nélkül, ha össze-vissza nem dobálna egymást narancsesal, apró bokréttával, ezüstkörökkel, vagy legalább confettivel. De más országokban sem engedik el a farsangi mulatságokat. Az ideai farsang még hosszú is, hét hetet mért ki neki a kalendárium. Február 24-ikén lehet utolszor táncolni, addig pedig van idő. Budapest utcáin csak végig kell menni és lépten-nyomon találunk a farsanggal. A divat-kereskedések nagy túlkorablakai mögött ott tarkálkik merész össze-visszaságban a farsang, mint selyem, csipke, virág-girland, kész ruha (a szabó-művészet alkotásai), belépőköpenyke, dominó, legyező, álarc. A villamos fényben egész felöltözötten viaszbábok forognak. A kirakatokat tavaszi szinpompa tölti be, a bálok édes, friss színei, az ifjú bál körül keletkezni szokott szivárvány. Ezekben a ködös és lucskos napokban is ezrek járják végig az aszfaltot és keresik, nézik, hogy csakugyan itt a farsang és látják, hogy lesz bál megint, fine készülnek hozzá. A lapokban is hosszú farsangi naptárt közölnek. A jótékony egyesületek mind lefoglaltak maguknak egy éjjelt, és egy tánctermet. Az udvar is bálozni fog, annak pedig nagyon örülnek a neki keseredett kereskedők. Mennyi szalag, csipke, kezttyű, legyező, parfüm, czipő, virág és még mi minden kell! Nemesak a mulatozók farsangolnak, hanem száz és száz par. A sanayárú körülmények közt ez is sóvárog a farsangra, ha már oly régen nines szüretje. A farsang csaknem minden estéjére jut bál Budapestén. A klubok, a kaszinók bőven gondoskodtak öveik mulatságáról.

A magyar tisztviselők országos egyesülete palotájában már január 10-ikén rendezte az első estélyt. Azután jön 14-ikén a vasúti és hajózási klub bálja, a mérnök és építész-egylet családi estélye. Január 14-ikén a fővárosi szegény gyermekertegylet a *Vigadó* termeiben adja bálját; a magyar kereskedelmi csarnok első hölgyestélye január 17-én saját helyiségében; 24-ikén a posta- és táviró tisztviselők bálja a *Vigadóban*; 31-ikén a protestáns kör bálja a *Royalban*. Február 1-én indult az első napon athléta-bál nyitja meg; 4-ikén jogász-bál, 7-ikén medicus-bál a *Royalban*; 8-ikén a magyar gazdasszonyok álarcos bálja a *Vigadóban*; 11-ikén az egyetemi athléta-bál; 21-ikén a jurista-bál az *Operaszínházban*. Ez a farsang egyik legfényesebb estéje lesz. Egy esomé bál napja még nines is meghatározva.

Udvari bál Bécsben. Mindjárt a farsang kezdetén, január 7-ikén megtartották a bécsi *Burg redout*-termeiben az első udvari bált. Nem volt olyan fényes, mint a tavalyi, mert sokkal kevesebb hölgy volt jelen, mint az eddigi báloknak bármikor, ellenben az urak sokkal többen. A király csak egy óra hosszat maradt a bálon s eddigi szokásától eltérőleg már 10 órakor visszavonult. Tavaly még éjjelre a táncteremben volt Ő Felsége.

A király alighogy megjelent, gróf *Goluchowsky*-hoz fordult, majd hosszabb ideig beszélt *Széll Kálmán*nal, aztán *Körbert* s az osztrák képviselőház elnökét szólította meg. Az urak csoportjától a palotahölgyekhez ment a király s mindegyikkel néhány szót váltott. Végül bemutatatta magának gróf *Harrachné* főudvarmesterné által azokat a fiatal hölgyeket, a kik most először jelentek meg az udvari bálon. A főhercegnők közül csak *Mária Jozefa* és *Mária Valéria* jelentek meg, a főhercegnék közül pedig csak *Ottó* hiványzott, a ki tudvalevőleg *Schönauban* megsértette a lábát. Festőien szép volt a kínai diplomaták csoportja, a melyből kivált a kínai követ ragyogó díszruhája. A diplomaták között általános feltűnést keltett hatalmas alakjával *Wedell* gróf, az újonnan kinevezett német

Humbert Frigyes.

Daurignac Román.
(Elfogatásuk után felvett fénykép k.)

Daurignac Emil.

Humbertné, Humbert Éva és Daurignac Mária elfogatásuk után a madridi női fogházban. (Fénykép után.)

nagykővet, a ki vértés egyenruhát öltött ez alkalomra.

Poszonyban, Mária Anna főhercegnő és *Illés* pármái herceg eljegyzése alkalmából a városi képviselőtestület küldöttsége a polgármester vezetésével jan. 6-ikán tiszeltelt *Frigyes* főherceg család-jánál és díszesen kiállított üdvözlő iratot nyújtott át a szülőknek és a menyasszonynak, a ki akkor töltötte be életének 20-ik évét. Este a főhercegi palota előtt katonai szerenád volt. Ez alatt *Krausz* altábornagy a tisztikar élén üdvözölte a főhercegi családot.

Hirlapírók a miniszterelnöknél. Új-év alkalmából azok a hirlapírók, kik a múlt év utolsó napjában Bécsben voltak a kiegyezési tárgyalásoknál s kiket *Széll* miniszterelnök nagy elfoglaltságában is kiváló figyelemben részesített, szintén tisztelegtek a miniszterelnöknél.

Vézi József képviselő, a „*Budapesti Napló*” szerkesztője mondott köszönetet azért az előzékenyséért, melyet a miniszterelnök tanúsított annál az alkalomnál is a nyilvánosság érdekeit szolgáló hirlapírók iránt. *Széll Kálmán* miniszterelnök nagyon szívesen fogadta ezt a tisztelegést; jól esett neki, — úgy mond — hogy a magyar sajtó munkásai egy darab Magyarországot varázsoltak köréje ama komoly órákban; meghatotta őt az a hazafias tapintat, a melyet a magyar sajtó küldöttei hivatásuk teljesítésében tanúsítottak. Tanulmányos volt neki a magyar hirlapírók arcáról leolvashatni, mily hatást gyakoroltk ama küzdelem különféle fordulatai a magyar közvéleményre.

Washington szobra Budapestén. Az Amerikába vándorolt magyarok egyik főhelyén, *Cleveland*-ban *Kossuth* szobrát állították fel az őszkor. Most az ott megjelenő magyar lap, a „*Szabadság*” felhívást tett közre, hogy viszonzásul magyarok állítsanak szobrot *Budapest*en Washingtonnak, a nagy amerikai szabadsághősnek, az Egyesült-Államok megalapítójának és első elnökének. Az eszme lelkes visszhangra talál nemcsak az amerikai magyarok körében, hanem általában az Egyesült-Államokban. Kiténik ez előkelő politikusoknak, a közélet neve-

zetességeinek a „*Szabadság*”-ban megjelent nyilatkozataiból.

Cleveland, az Egyesült-Államok volt elnöke többi közt azt mondja, hogy a Washington-szobor felállításra, kapcsolatban az amerikai *Kossuth*-szoborral, félreérthetetlenül fog rámutatni a szabadság eszméire, melyeket ez a két szobor jelképez. *Bryan* Vilmos, *Mac-Kimley* elnök volt ellenjelöltje is üdvözlő az eszmét, valamint *Johnson* L. Tamás, *Cleveland* város volt polgármestere. *Haar* szenátor megírja, hogy hallotta *Kossuthot* beszélni 1851—52-ben és meggyenőt évvel később, mikor *Kossuth* 90 éves volt, meglátogatta *Turinban*, *Hanna* szenátor és *Vein* Jakab pittsburgi osztrák-magyar konzul is nagy elismeréssel fogadja az eszmét.

Zichy Mihály, az orosz fővárosban élő kitünő festőnk, a ezári családdal együtt visszaérkezett *Livádiából* *Péttervárra*, de gyöngyölködő állapotban. *Zichy*nek az orvosok tanácsára a tére meleg éghajlat alá kellett volna utaznia, *Miklós* császár ép ezért a *Krim* napfényes levegőjére hívta meg a művészt. A négy napig tartó utazáson azonban egyik éjjel elromlott annak a vasúti kocsinak a fűtő készüléke, melyben *Zichy* utazott. Meghalt s ennek nyomait nem bírta kipihenni *Livádiában*. A művész most Olaszországba készül.

* **Budapest új-évi postaforgalma.** Budapest december 30-ikától január első napjáig feladták 4.800.000 levélpostai küldeményt, a mi félmillióval több a tavalyi forgalomnál. Atmenőkül kezeltek 2.500.000 darabot, az emelkedés a tavalyihoz képest 400.000 darab. Kézbesítettek 4.600.000 darabot, 1 millió százezer darabbal többet a tavalyinál. Az összes levélpostai forgalom volt 13.000.000 db., vagyis mintegy 2 millióval több, mint az előző évben.

A Nemzeti Múzeum kérése. A régi népelet jellemző sok karácsonyi, újévi és vízkereszti szokása van a vidéknek. A Nemzeti Múzeum néprajzi osztálya gyűjti az erre vonatkozó tárgyakat, a Betlehemesek szeriet. Azt a kérelmet intézi tehát, hogy ezeknek az ünnepi szokásoknak minden tárgyát ruháját, álarczát, a Betlehemeket, csillagokat magyarázó sorokkal, esetleg a jelenetek fényképeivel köljék meg bérmentetlennél néprajzi osztályának. Csillag-utca 15. sz. a.

URANOS-KÉK

A legjobb ruhakékitőszér.
Mindenütt kapható.
URANOS vegyészeti gyár
Hochsinger Testvérek
Budapest VI., Rózsa-utca 85. sz.

Szépség!

Az összes szépítőszereket föllülálja a

Sirène-Crème

Artszerűen szer szepölő, májfolt, bőrhámítás, pör-senés, pattanás, bőrtakák, az arzobőr vörössége, rovarok csípése és általában a bőr minden fájdal-mas bántalma ellen; a ránczokat elsimítja. Tégely 3 korona. Hozzá a Sirène-Poudre fehér, róza és crème színben egy doboz 3 db 3 korona. Sirène-Crème-zappan 1 drb 1 korona 20 fillér, egy doboz 3 db 3 korona. Főraktár Budapest: Török József gyógyszer-tára Király-utca 12 és Lueff Sándor illatsze-résznél, IV., Váci-utca 9.

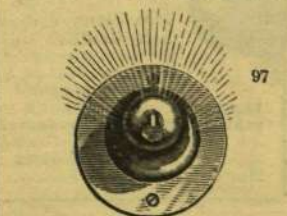
Egészség!

ESZMÉNYI KEBEL

érhető el a Pilules orientales által, Ratié gyógyszer-tárból Párisban, Passage Verdeau 5, az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnak ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a ke-bel idomának szilárdságát biztosítja. Egy üvege 3 forint. Raktár: Török József, Budapest, Király-utca 12. sz. 9619

UJDONSÁG!!

Acetylen-zseblámpa,

a zsebben kényelmesen hordozható nagy, vakföldnyelvel és a sötét helyeket, lépcsőket, pinczákat stb. nappali világítással lát el. Praktikus, szolid és olcsó. Egy drb ára a pénz előleges beküldése esetén K 120 franco utánvétellel 50 fillérral drágább. 3 db 3 kor. 6 db 5 kor. Portó külön. Kapható Káun Ignacnál, Wien, II. Lilienbrunn-gasse 17.

+ Soványság +

Szép felt. testillatot a mi belső erőpontunkól, 1900. évi párisi arany-éremmel kitüntetve 6-8 hét alatt már 30 fontnyi súlyvesztést hoz-cesség. Orvosi rend szerint. Szé-ruan becsületes. Nem szédülés. Szé-mos közönségnél. Ára kartononként 2 kor. 50 fillér. Postautóval vagy utánvétellel. Használati utasítással. Hygien. Institut 9771 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 78. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógyszer. Király-a.12.

Bittner-féle fenyő-illat

(tizenkétszer kitüntetve) ne hiányozzék sem beteg-szem gyermekszobájában, valamint a gyermekágyas szobájában sem. Ez oly fertőtlenítő szer, mely a felsé-ges hamisítatlan erdei illatot és ozonizált élelyt beviszi a he-teg szobájába. Pótolhatatlan belehelőszér a légzőszervek és az idegrendszer betegségeinél, kitűnő óvszer mint szájvíz, nemkülönben mozdóvíz a lezek számára fertőző betegsé-gek ellen.

Egy üveg ára K 1.60, 6 üveg K 8.-, Permetező K 3.00.

Ezen kivonat, mely a lőzfenyő illó-olajos, balsamos anyagának koncentráit oldata, langyos, erősítő kádfür-dőkre igen alkalmas és több mint 20 év óta gyermekek és felnőtteknek or-vosilag a legjobban ajánlatik. Egy fű-rőnek 80 f., 12 fűrőnek K 8.-, 21 fűrőnek K 12.- bérmentve.

Főraktár: BITTNER GYULA cs. és kir. udvari szállító, Reichenauban, Alsó-Ausztria. Haározottan Bittner-féle készítmény kérendő Reichenauból (A.-Ausztria), mivel számlalan utánzat van. 9806

ALMA 9817

a híres valódi szlavonai sricika alma, legneme-sebb fajta, finom, kiváló ízű, ára: 100 kgr. 50 korona, a legmondosabb csoma-golásban. Kevesebb is szállítható. 5 kgr. posta-csomagot mintául 3 kor. utánvétellel küld J. STIPANIC Pozsega (Szlavonia)

Használjon Kerpel-féle Kézfinomító 9898 folyadékot, mely a kezet 3 nap alatt bár-sony simává és hófehérré teszi. Egy üveg 90 fillér. Kerpel gyógytár, Budapest, V., Lipót-körút 28. 4 üveg rendelésnél franco.

FÖLDES-féle MARGIT-CRÈME

gyorsan és biztosan ható szer szepölő, máj-és bőrfoltok, kiütések, pattanások és mindennemű bőrbaj ellen. Röggtén hat. Zeirtalan. Artszerűen. Kapható mindenütt. Ára 1 korona. Készítli: Gutori FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon. Főraktár: Török József gyógytárban Budapest. A közönség megtevésétől kezdő utánzatoktól óvakodjunk.

Asszonyok és leányok!

Hátfájás, testfájás, göröcsök, fejfájás, rosszullét stb. ellen

ajánlatos Amasira, egy határozottan artszerűen ható és kellemesen bevehető thea-keverék (porlakban). Orvosiilag melegen ajánlja. Dr. med. M. Stuttgartban írja a többek közt: «A beleilág ajánlt gyógytárak közül egy sorog kedvező tapasztalat alap-ján egy újabb theavegyületeknek adtam előnyt, a mely Amasira» név alatt van beve-zetve és hatásában tényleg minden más théat föllülul. stb. — Dr. med. G. Berlinben jelentést tesz eredményeiről és a többek közt ezt mondja: «S. A. k. a. Köpenick S. asszonynál: A gyenge alkotású, kissé halvány páciens rosszullétről és hátfájásról panaszkodott, valamint néhány nappal azután. A negyedik órássa théa-nál elmúltak ezen nehézségek. Más okból történt utolsó látogatásánál aug. 3-án frisebbnek látszott, mint azelőtt. Előzettsége elmúlt és most kétfő he-lyett dolgozik» stb. — J. asszony Stuttgartban közli: «Nem fogom elismerni minden felebarátomnak ezen kitűnő ható készítményi a legmelyebben ajánlani» stb. — A fenti, valamint minden egyéb elismerő irat eredeti példányai a gyárosnál betekintésül le vannak téve. — Amasira ára fél doboz K 2, egész doboz K 3. (2-4 hónapig elegendő!) Csapán A. Locher névaláírással valódi! Egyedüli gyáros: Andr. Locher. Pharmc. Laboratorium, Stuttgart. Raktárak: Budapest: Török J. Király-utca 12. Pozsonyban: Dr. Adler gyógytárban, valamint az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógytárban. 9773

Dr. GÖLLIS-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.) Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősít-tésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávékanálnyi téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, szék-rekedés, aranyeres bántalmak, «testi pangás» stb. Ásványviz-gyógyomódnál mint elő- vagy utókura vagy egyidejűleg a gyógyomóddal kitűnő hatást fejt ki. Minden doboznak dr. Göllis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Göllis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmával. 9728 Egy nagy doboz ára 2 kor. 52 fill., kis doboz 1 kor. 68 fill. Dr. Göllis-féle egytetemes emésztő-por központi szétküldése Bécs, I., Stefansplatz 6. (Swettlhof.) Főraktár: Török József gyógytára Budapest, Király-utca 12 és Andrassy-út 26. szám.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE. Alapított 1847. Brauswetter János Cs. és kir. kizárólagosan Szegeden. szab. chronometer- és műórák, föltöltés stb. ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLASSAL RÉSZLETFIZETÉSRE Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek. 9802

Rozsnyay Mátyas chininezukorkája iztelen chininből. Legjobb szer láz, váltó-láz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek. Láz ellen! Nem keserű! Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók főmei vándorgyűlése 40 arany pályadíjjal jutalmazta. Törvényesen valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas névaláírása olvasható. Utánzatoktól óvakodjunk Főraktár: Budapest TÖRÖK JÓZSEF gyógytár-tárban, valamint minden gyógytárban. 9626 Továbbá Rozsnyay Mátyas gyógytárban, a készítőnél: Arad, Szabadság-tér.

3. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JANUÁR 18.

Előzetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világról) együtt: egész évre 24 korona, félévre 12 * Csapán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 10 korona, félévre 5 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világról) együtt: egész évre 10 korona, félévre 5 * Külföldi el-fizetéshez a postaiilag megfizetendő viteldi) is csatolandó.

BOLYAI JÁNOS.

1802 december 15. — 1860 január 27.

Az ó-kori geometriai ismeretek nagy részét a Krisztus előtti harmadik században élt Euklides hagyta az utókorra az «Elemek» című művében. A geometria tovább fejlődésének kétezer éven át a tizenkilencedik század ele-jéig, az Euklides «Elemi» alkotás alapját, jól-lehet az ez alapon építő tudósok kivétel nélkül ismerték e nagy műnek egy «hírhedt följát.» a mint azt nevezék. Ez a «hírhedt följát.» a melynek elttintésével egész a mult század elejéig annyi kiváló elme foglalkozott, a mely-nek felderítése századok hosszú során át a Bag-dád és Cordova között élt geometrák előtt egyenlő értékű lett volna a bőlesek kövének feltalálásával, a párhuzamos vona-lakra vonatkozók.*

Hosszas volna elősorolni mind ama törekvéseket, a melyek az eukli-desi kérdést akarták megoldani, csak annyit említünk fel, hogy ifjú korá-ban egész tüzzei szentelte magát e titoknak felderítésére Bolyai Farkas is, Jánosnak atyja. Műve, a «Paralle-lák theoriája», azonban szintén csak adalékul szolgál arra, hogy az Eukli-des-féle axioma nem bizonyítható, a miről az ő ifjúkori barátja, a nagy szellemóriás, Gauss is, — a mint később Bolyai Farkashoz írott leveléből, a mely a mű bírálatát tartal-mazza, kitűnik. — meg volt győ-ződve. Nem igyekezett ugyan barát-ját lebeszélni a hiú kísérletekről.

de igen jól tudta már akkor, hogy a kér-dés azokkal az eszközökkel el nem dönt-hető; új geometriai felfogás kell, ugyszólván egy új világot kell alkotni, a mely egész más fényt fog árasztani a tudományra. Most már tudjuk, hogy Gauss kezében tartotta ennek az új világnak a kulcsát: megvetni alapját egy szé-lesebb körű, ellenmondás nélküli geometriá-nak, a melyben az Euklides-féle axiómára egy-általán nincsen szükség. Mindenesetre rejtély és sokféleképpen magyarázható, hogy Gauss, a ki e kulcsnak birtokában volt, mért nem nyi-totta fel azt az új világot? — Annyi azonban tény, hogy annak ajtaját Gaussból egész függet-lenül, a lángelmének félreismertetlen me-részségeivel először barátjának fia: Bolyai Já-nos tárta fel.

Az atya, Bolyai Farkas szerencsésebb körül-mények és viszonyok között mindenesetre egyikévé vált volna a tudomány ama nagy alakjainak, a kiket osztatlanul vall magáénak az egész emberiség. Így is büszkén tarthatjuk őt a magyar matematikusok atyjának s ha nagy kérdéseket meg nem oldott is, de láng-elméjével bevilágított a tudomány legrejtet-tebb mélységeibe, eszméket hagyva örökül az utókorra.

Szabó János festménye a negyvenes évek elejéről. BOLYAI FARKAS.

Bolyai Farkas, még mint falusi birtokos ismerkedett meg 1801 év farsangján Kolozsvárt Benkő József orvos leányával, Zsuzsánnával. Ugyanaz év szeptemberében volt meg az esküvő. Nejét falusi kis jószágára, Domáldra (Kis-Küküllőmegye) vitte, honnan a következő télre ismét Kolozsvárra költöztek be. Itt szület-tett 1802. december hó 15-ikén fiuk, János. Az 1803-ik évet nagy részben ott töltötték, de anyósával a különben is izgatott ter-mészetű s szellemben, gondolkodás-ban környezetét magasan meghaladó Bolyai a lehető legrosszabb viszony-ban élt. E körülmény, valamint a do-máldi birtok csekély jövedelme kész-tették valamely állás után nézni. Így lett tanár a marosvásárhelyi ev. ref. kollegiumnál az erdélyi ev. ref. fő-konistorium meghívására. Ugyanakor foglalta el lakását is, a melyben életének hátralévő, több mint fél-századra terjedő részét töltötte. E házban növekedett fel a kis János.

Testileg ép, egészséges gyermek volt, szellemi képességeinél fogva valóságos esodaszülöttnek tekintet-ték. Az öt éves fiúcska játék közben megtanulta a csillag-képeket ismerni, a padlót geometriai idomokkal raj-zolta tele, papírból ollóval derék-szögű háromszöget vágott ki s meg-mondta, hogy az egy négyzögnek a fele. Atyja elinte iskolába sem adta, inkább hagyta fiát magától fejlődni, úgy hogy kilenc éves korában még a szorosan vett iskolai tanulmányok-ból vajmi keveset tudott. Később fel-adta az iskolába, a hol rendkívül gyorsan haladt. A mathesis atyjától tanulva, jóval többet tudott belőle, mint környezetében akárci. Latin nyelven valódi klasszikus stílussal tudta magát kifejezni. A mikor a hat középosztályt végezte s az ügy-